

Sinuga

Eesti Puuetega Inimeste Koda

**Kevad
2013**

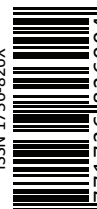
Ajakiri "Sinuga"
ilmub 1994. aastast

Puude taga on inimene

Noodiõpetus pimedatele

Plaanitavad muudatused seoses töövõime hindamisega

Uued rehabilitatsiooniprogrammid



TOIMETUS

Toompuiestee 10
10137 Tallinn
sinuga@epikoda.ee
Tel 661 6629

Peatoimetaja
Helen Kask
helen.kask@epikoda.ee
Toimetusel on õigus
kaastöid lühendada
ja toimetada.

“Sinuga” väljaandja on
MTÜ Eesti Puuetega
Inimeste Koda.

Kujundus
Kati Roosimaa
AS Ajakirjade Kirjastus

“Sinuga”
ilmub 4 korda aastas.



EELSTI PUUETEGA INIMESTE KODA
THE ESTONIAN CHAMBER OF DISABLED PEOPLE

Hea Sinuga lugeja!



Helen Kask
peatoimetaja

Kõigepealt peame vabandust paluma, et 2012. aasta „Sinuga“ viimases numbris on lk 16 skeemis faktiline viga. Nimelt on maakondlike kodade nimekirjast puudu kolm meie liikmesorganisatsiooni. Parandatud skeem on esitatud käesoleva numbri tagakaanel. Vabandage ebameeldivuste pärast!

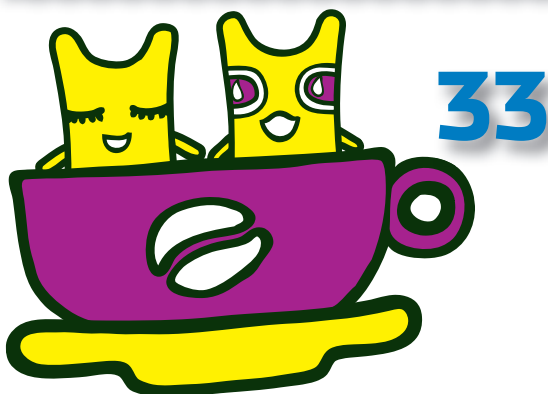
2013. aasta kevadnumbris leiavad käsitlust mitmed olulised teemad. Merike Melsasega vaatleme Käokeskuse kujunemist ning mõtiskleme ka asutuse tulevikuväljakutsete üle. Tõsisematest teemadest on kõne all rehabilitatsiooniprogrammid, seadusemuudatused 2013. aastal ning töövõimereformi areng. 20. aastapäeva tähistavad Eesti Epilepsialiit ja Eesti Vaegkuuljate Ühing, kes jagavad lugejatele oma igapäevarõõme ja -muresid. Hariduse rubriigis kirjutame, kuidas õpivad pimedad noodikirja. Samuti saame targemaks, mis üritus on 7.–8. juunil Tallinna lauluväljakul toimuv „Puude taga on inimene“. Lugeda saab ka EPIKoja 2013. aasta plaanidest ning sõnas-pildis saame ülevaate EPIKoja 20. aastapäeva vastuvõtust. Suuremaid ja väiksemaid teemasid on teisigi – head lugemist!

Lisaks kutsun kõiki lugejaid üles jagama oma mõtteid ja tegema ettepanekuid teemade osas, millest 2013. aasta numbrites lugeda sooviksite.

Kirjuta oma ideedest aadressil sinuga@epikoda.ee.

Kaunist kevade jätku!

SISUKORD



MÕTE

4 Head lugejad!

LUUBI ALL

- 5 Plaanitavad muudatused seoses töövõime hindamisega
- 7 Rehabilitatsioonivajaduse hindamine ja rehabilitatsiooniprogrammid
- 10 Olulised seadusemuudatused 2013

PERSOON

12 Merike Melsas: Alati tuleb uus päike!

EPIKOJA TEGEMISED

16 EPIKOja tegevused 2013. aastal

VÕRGUSTIK

- 18 20 aastat Eesti Epilepsialiitu
- 21 20 aastat vaegkuuljate organisatsioonilist tegevust Eestis

TÖÖ

24 Töötame koos

HARIDUS

- 26 Braille (punkt kiri) noodikirjast ja selle kasutamisest Eestis
- 28 Südamlik tänu imetegijatele

UUDISED

29 Põnevaid uudiseid

SÜNDMUS

30 20 aastat Eesti Puuetega Inimeste Koda

NOORED

- 32 Euroopa noored kaasab puudega noori
- 32 Ilmus kaasava noorsootöö käsiraamat

KULTUUR

33 Puude taga on inimene

Head lugejad!

On tore näha, kuidas loodus pöörab oma näo kevade poole – soojendav päike ja pikemad päevad teevad rõõmsamaks igaühe. Sarnaselt loodusega ärkavad kevadel ka inimesed – suvine ilus aeg on ees, millele mõtlemine annab jõudu igasse päeva.

Kevadine pööripäev oli sel aastal 20. märtsil, mil on kogu Maal päev ja öö sama pikad – 12 tundi. Selle aasta kevade algus oli mulle eriti oluline ja põnev, sest samal päeval, kui algas kevad, täitus minul ministrina 100 tööpäeva. Olen tänaseks kohtunud sadade imeliste inimestega, kes üle Eesti teevad oma igapäevatööd hingega ja panustavad sotsiaal-, tervise- ja töövaldkonna arengusse oma parimal viisil. Muidugi olen tänaseks kursis ka probleemide ja valukohtadega – selleks eelkõige minister ongi olemas, et tegeleda just uute ning paremate lahenduste otsimisega.

Mul on hea meel, et eelmine sotsiaalminister jättis möödunud aastal erivajadustega inimeste valdkonda maha mitu olulist sihtmärki – rati-

fitseeriti nii ÜRO puuetega inimeste konventsioon kui ka allkirjastati Vabariigi Valitsuse ja puuetega inimeste esindusorganisatsioonide vaheline koostöömemorandum. Minu arust on see hea näide sellest, et tõesti soovitakse muutusi ja sellega ka tegeldakse.

Erivajadustega inimeste kaasamine valdkonna valukohtade lahendamisse on äärmiselt oluline. On oluline mõista, et esile kerkivad tihti sarnased probleemid, millele lahenduste otsimine saabki kõige paremini toimuda omavahel suheldes ja kogemusi jagades. Üks oluline aspekt on kaasamise juures veel – see on nimelt pikaajaline ja järjepidev tegevus. Meie ees seisavad uued väljakutsed, uued inimesed oma erinevate murede ja rõõmudega.

**Soovin kõigile kaunist
kevadet!**

Taavi Rõivas
sotsiaalminister



Plaanitavad muudatused seoses töövõime hindamisega



Karin Hanga
EPIKoja tegevjuht

Viimastel aastatel on palju olnud juttu sellest, et töövõimetuspensionide süsteemi on vaja muuta.

Väga kriitiliste tulemusteni jõudis 2010. aastal Riigikontroll oma auditis "Riigi tegevus puudega inimeste ja töövõimetuspensionäride toetamisel", kus toodi järeldustena välja, et puuetega inimeste toetuste süsteem ei ole jätkusuutlik; riik ei suuda hinnata puudest tulenevaid lisakulusid objektiivselt; riigil puudub ülevaade puudega inimestele osutatavatest sotsiaalteenustest ning riik ei soodusta töövõimetuspensionäride naasmist tööturule. Samuti juhtis Riigikontroll tähelepanu asjaolule, et töövõimetuspensionide maksmisel ei arvestata isiku võimega teenida tulu.

2011. aastal valmis Poliitikauuringute Keskuse Praxis poolt analüüs Eesti sotsiaalkaitse süsteemi korralduse efektiivsuse kohta, 2012. aasta oktoobris andis oma soovitusel Eestile OECD, kus toodi välja põhilised väljakutsed ning soovitusel puuetega inimeste toetussüsteemi muutmiseks. OECD raporti kohaselt:

- puuetega inimeste toetuste saajate arv kasvab Eestis kiiremini kui üheski teises OECD riigis;

- Töövõimetuspensionide saamise süsteemi sisenemine kasvas majanduskriisi aastatel (alates 2008), kuid väljumine süsteemist (st töövõimetuspensionide maksmise mittejätkamine teatud ajaperioodi järel) on minimaalne;

- probleemseks kohaks on, et töövõime hindamisel võetakse arvesse ainult ühte elukutset (kas seda, mille inimene on omandanud või millel kõige kauem töötanud); samas ei hinnata, mida inimene saaks/võiks allesjäänud töövõimega teha;

- tänane süsteem ei paku piisavalt (integreeritud) meetmeid, et tuua püsiva töövõimekaotusega inimesed tagasi tööturule (töölane rehabilitatsioon, ümberõpe, tööturuteenused, tervise-edendus, maksusoodustused tööandjale, kes palkab vähenenud töövõimega töötaja jm).

Eelnevast tulenevalt algatas Sotsiaalministeerium 2012. aasta I kvartalis vabariigi valitsuse heakskiidul töövõimetuskindlustuse reformi, mis seadis eesmärgiks erineval põhjusel tööturult eemale jäänud inimeste (nt tööõnnetuse, kutschaiguse, ajutise või pikaajalise töövõime tötü) võimalikult kiire tagasi viimise tööturule. Nimetatud reform puudutab väga otseselt neid puudega inimesi, kellel on tuvastatud ka püsiv töövõimekaotus, sest kui senine määramise tähtaeg lõpeb, näevad muudatused ette, et pöörduda tuleb juba Töötukassasse.

Sotsiaalministeeriumis käivad koos erinevad töögrupid, et niivõrd suurt reformi ette valmistada, kaasatud on Eesti Haigekassa, Töötukassa,

Sotsiaalkindlustusameti, Eesti Perearstide Seltsi, Eesti Töötervishoiuarstide Seltsi ning puuetega inimeste esindajad.

Kuigi tänaseks ei ole selged väga paljud reformiga muudetavad punktid, on siiski jõutud kokkuleppele mõningates põhimõtetes:

- Oluline põhimõte on, et ennekõike tuleb edendada ja hoida inimeste tervist, et ennetada püsivat töövõimekaotust ja sissetulekute langust ning sellega koos ka inimeste sisenemist sotsiaalkaitsehüvitiste skeemi.

- Nii ajutise kui püsiva töövõimekaotuse puhul pakutakse inimesele erinevaid meetmeid, et hoida teda aktiivsena ja mitte lasta tööturul "välja kukkuda". Siia kuuluvad nii tervist parandavad meetmed, rehabilitatsioon, tööturumeetmed, töökoha kohandamine jm. Teatud juhtudel (hüvitise saamiseks) on inimesel kohustus pakutud meetmetes osaleda (nt tööturuteenused).

- Planeeritakse sisse viia muudatus, et lubada ka haiguslehel oleval inimesel teha võimetekohast tööd (täna sel päeval ei tohi inimene, kes on haiguslehel ja saab hüvitist Haigekassast, tööd teha, st saada korraka palka ja hüvitist). Selleks plaanitakse raviarstidele (perearst või eriarst) anda kohustus haiguslehe väljastamisel hinnata, kas, kui kiiresti ja kui palju võiks inimene teha tööd; milliseid meetmeid ta selleks vajab (nt osaline tööaeg, vähendatud töökohtused, töötamine kodus, töökoha kohandamine, teisele tööle üleviimine vm). Arstidele plaanitakse välja töötada vastav juhendmaterjal ning tööandjale tehakse soovitatud meetmete rakendamine teatud ulatuses kohustuslikuks. Inimesele kompenseeritakse vähenenud palk haigushüvitiseks Haigekassast.

- Planeeritakse suurendada tööandjate kohustusi töötajate tervise hoidmisel, edendamisel ja tervist säästva töökeskkonna loomisel. Et tööandjaid toetada, planeeritakse rakendada maksusoodustusi, kaasata erakindlustust; töökoha kohandamise osas on võimalik teha koostööd Töötukassaga.

- Planeeritakse tugevdada töötervishoiu rolli, et ennetada ja vältida tööst tingitud haigestumisi ning kutsehaigusi. Tööandjale jääb kohustus tagada töötajate tervisekontroll ning rakendada töökeskkonna spetsialisti soovitusi töökeskkonna parandamiseks; töötervishoiuarst võib osaleda isiku töövõime hindamisel – kohutada isikuga, hinnata tema töökohta ja töö ise loomu ning anda tööandjale hinnang töövõime tagamise tingimuste kohta. Töötervishoiuarst annab soovitusel, millistel tingimustel on isikul töötamine võimalik ja milliseid meetmeid tööandja peab selleks tegema.

- Suurenevad ka Töötukassa kohustused. Kui praegu tuvastab püsivat töövõimekaotust Sotsiaalkindlustusamet (töövõimekaotus vähemalt 40% annab inimesele õiguse saada töövõimetuspension), siis nüüd antakse kohustus hinnata inimese töövõimekaotust (ja säilinud töövõimet) ning maksta hüvitist Töötukassale. Töövõime hindamise protsessis hinnatakse lisaks meditsiinilisele poolele ka isiku sotsiaalset ja tööalast võimekust. Hetkel veel ei ole konkreetset meetodikat, kuidas töövõimet hindama hakatakse; samuti on väljatöötamisel hüvitise maksmise alused, suurus ja kestvus.

- Töövõimekaotuse protsentide asemel hakatakse hindama, kas isik on:

- a) töövõimeline ja töövõimetushüvitisele ei kvalifitseeru;

- b) osalise töövõimega ja kvalifitseerub osalise hüvitisele;

- c) võime tööd teha puudub täielikult ning isik kvalifitseerub hüvitisele.

- Koos hüvitise maksimisega pakutakse isikule töövõimet arendavaid, taastavaid ja toetavaid teenuseid (tööturuteenused, tööalane rehabilitatsioon, ümberõpe, abivahendid); inimeselt eeldatakse, et ta soovitatud meetmetes osaleb (n-ö aktiivsuse nõude sisseviimine).

Nagu eespool sai välja toodud, on mitmed ettepanekud töös ja ministeeriumis käivad koos erinevad töögrupid. Ka EPIKoja suvekoolis ja üldkoosolekutel oleme teemat päevakajalisena

hoidnud. Kindlasti plaanime I ja II kvartalis teema sisulisemaks käsitlemiseks kutsuda kokku ümarlaua.

Rehabilitatsioonivajaduse hindamine ja rehabilitatsiooniprogrammid



Karin Hanga
EPIKoja tegevjuht

Rehabilitatsiooniteenusega seotud kitsaskohtadega on kursis peaaegu kõik puudega inimesed.

Selleks et leida probleemidele lahendusi, jätkub Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuses ka 2012.–2013. aastal rehabilitatsiooniteenusega seonduv arendusprojekt. Projekt viiakse ellu Euroopa Sotsiaalfondi ning Sotsiaalministeeriumi vahenditest. Projekti peamine eesmärk on piloteerida rehabilitatsioonivajaduse hindamist ning erinevaid programme, mis toetaksid puudega ja erivajadusega inimeste töölesaamist või tööl püsimist. EPIKoda on kaasatud projekti sisulistesse tegevustesse, et juhtida tähelepanu puuetega inimeste vajadustele rehabilitatsioonisüsteemi korrastamisel. Kõigest lähemalt allpool.

Miks on vajalik rehabilitatsioonivajaduse hindamine?

Hoolekande üheks kaasaegseks põhimõtteks on teenuse osutamine vastavalt isiku hinnatud vajadustele. Rehabilitatsiooniteenusele sisenemisel (teenusele suunamisel) seda põhimõtet ei rakendata – vastavalt kehtivale sotsiaalhoolekandeseadusele on Sotsiaalkindlustusametil (edaspidi SKA) kohustus suunata rehabilitatsiooniteenusele kõik vastava taotluse esitanud puudega isikud. Puudega inimestel igas vanuseastmes on õigus rehabilitatsiooniteenust taotleda, esitades sellekohane taotlus SKA-le, kes väljastab kõikidele taotluse esitanud isikutele suunamiskirjad.

Teenuse taotlejad peavad ise leidma rehabilitatsiooniteenuse osutajate nimekirjast (105 asutust

üle Eesti) asutuse, kes neile võiks sobida. See võib osutuda väga keeruliseks, kuna asutustel on erineva pikkusega järjekord. Kui inimene jõuab kokkulepitud ajal esmakordselt teenusele, viib rehabilitatsioonimeeskond läbi mahuka hindamise, mille tulemusel valmib rehabilitatsiooniplaan, mis omakorda on aluseks järgmiste teenuste saamiseks. Seega – inimese vajaduste hindamine toimub rehabilitatsiooniplaani koostamise etapis, aga mitte esmases (teenusele suunamise) etapis. See on osutunud probleemiks – praktika ja uuringud näitavad, et teatud osa teenusele suunatud isikutest siiski ei vaja rehabilitatsiooniplaani ega järgnevaid teenuseid, vaid muid meetmeid (eeskätt taastusraviteenuseid, abivahendeid, KO-Vi pädevuses olevaid toimetulekut toetavaid ja arendavaid teenuseid, rahalist toetust jm). Samuti on paljudel inimestel ebaõiged ootused rehabilitatsiooniteenuse osas – puudub lüli, mis annaks puudega inimesele enne teenusele suunamist informatsiooni, mida antud teenuse raames on võimalik pakkuda, milline on inimese enda oodatav panus jm.

Esile on kerkinud järgmised probleemid:

- rehabilitatsiooni vähene tulemuslikkus (puude tekkimist ei saa ennetada, tegelikku abi rehabilitatsiooniteenusest saavad vähesed);
- teenuse osutamiseks eraldatud rahaliste vahendite ebaefektiivne kasutamine (suur rõhk plaanide koostamisele, mistõttu raha vähem reaalselt sekkumisteks);
- kunstlikud (pikad) järjekorrad teenusele saamiseks;
- puudega inimeste ning rehabilitatsioonispetsialistide ajaressursi ebaefektiivne kasutamine;
- infopuudus ja rahulolematus.

Ühe võimaliku lahendusena on alates 2006. aastast räägitud täisealiste isikute puhul rehabilitatsioonivajaduse hindamisest (ehk eelhindamisest), mis peaks eelnema teenusele suunamisele ja tagama, et teenust osutatakse neile puudega inimestele, kellel on tõesti vajadus. Eelhindamise rakendamise vajadust on kinnitanud nii erinevad uuringud kui Riigikontrolli rehabilitatsiooniteenuse teemalised auditid. Eelhindamist on erinevates arendusprojektides ka katsetatud – aastatel 2007–2008 PITRA2 projekti raames kohaliku omavalitsuse tasandil (Tallinn ja Jõgeva) ning aastatel 2010–2011 Astangu KRK programmi “Töölesaamist toetavate rehabilitatsiooniprogrammide pakumine” raames, kus on välja töötatud ka esialgne versioon hindamisvahendist ning -protsessist. Ka 2013. aastal jätkub eelhindamise piloteerimine.

Kuidas toimub rehabilitatsioonivajaduse väljaselgitamine?

Rehabilitatsioonivajaduse väljaselgitamine ei saa toimuda dokumentide alusel, nagu toimub tänane puude raskusastme määramine. Teenuse vajaduse selgitamiseks toimub spetsialisti ja inimese vahel vestlus (intervjuu), kuhu kaasatakse vajadusel ka isiku esindaja, lähedane. Analüüsitakse vajadusi, terviseprobleemide mõju toimetulekule ja võimalusele teha tööd; uuritakse, kas isiku toimetulekut on võimalik parandada rehabilitatsiooniteenuse ja teiste erinevate meetmete abil. Spetsialist annab olulist infot teenuse kohta, samuti püütakse hinnata isiku valmisolekut ning sõnastada ootusi rehabilitatsioonile.

Intervjuud juhib rehabilitatsioonialase ettevalmistusega spetsialist, kasutades selleks vajalikku hindamisvahendit (rehabilitatsiooniteenuse vajaduse hindamise vorm, mis sisaldab ka Maailma Tervishoiuorganisatsiooni WHO poolt väljatöötatud standardiseeritud puude hindamise küsimustikku DAS 2.0). Vajaduse korral küsitakse lisainfot pereliikmelt, sotsiaaltöötajalt, perearstilt (tulevikus ka elektroonsed infopäringud erinevatesse infosüsteemidesse).

Hindamise lõpetab kokkuvõte – kaalutusotsus, millist abi inimene vajab – on see rehabilitatsiooniteenus või pigem muu abi (kohalikust omavalitsusest, tervisevaldkonnast, töötukassast, puuetega inimeste ühendusest; abivahendid, nõustamine vm). Juhul kui hindamise tulemusel selgub, et

inimene ei vaja kompleksset rehabilitatsiooniteenust, lisatakse ka sellekohane selgitus ja inimene seostatakse muude vajalike teenustega. Kui aga on selge, et inimesel on vaja rehabilitatsiooniteenust, abistab spetsialist inimest sobiva programmi või asutuse valikul.

Käesolevas projektis piloteeritakse rehabilitatsiooniteenuse vajaduse hindamist 100 inimese puhul, kes on SKA-sse pöördunud puude või püsiva töövõimekaotuse tuvastamiseks või rehabilitatsiooniteenuse taotlemiseks. Projektis töötab 3 spetsialisti (2 inimest Tallinnas ja 1 Tartus), kes viivad läbi vestlusi ja koguvad tagasisidet. See on vajalik hindamisvahendi ja teenuse protsessi täiendamiseks, kitsaskohtade avastamiseks ja korrigeerimiseks. Projekti raames täiendatud hindamisinstrument koos kogutud tagasiside ning tehtud ettepanekud edastatakse Sotsiaalmiinisteriumile.

Toetavad rehabilitatsiooniprogrammid

Astangu KRK projekti raames on piloteerimisel ka teine väga sisuline edasiarendus rehabilitatsioonivaldkonnas – tõenduspõhiste ja eesmärgipäraste rehabilitatsiooniprogrammide väljatöötamine ja osutamine.

Projektis on võimalik katsetada rehabilitatsiooniprogramme, mis toetavad täisealiste erivajadusega inimeste töölesaamist ja tööl püsimist. Selleks on aastatel 2010, 2011 ja 2012 rehabilitatsiooniteenuse osutajate hulgas kuulutatud välja hange, et kutsuda asutusi üles programme koostama ja esitama. Hankekomisjon valis välja tugevamad programmid, kus reaalselt abi saab vähemalt 150 tööalist erivajadusega inimest (eelmises projektis ligi 250 inimest). Sealjuures ei pea olema määratud puude raskusaste või töövõimekaotuse protsent, mida tõhus rehabilitatsioon teatud juhtudel võimaldab ka ennetada. Koostatud on väärtuslik artiklite kogumik, kus teenuse osutajad tutvustavad oma programme ja analüüsivad saavutatud tulemusi. Kokku on eelmistes ja käesolevas projektis väljatöötatud ja osutatud 31 programmi erinevatele sihtgruppidele sellistelt asutustelt nagu **Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus, Keila Taastusravikeskus, Tallinna Vaimse Tervise Keskus, Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskus, Tervise Abi, Maarja Küla, Nägemispuudega inimeste Rehabilitatsioonikeskus** jpt.

Mis on rehabilitatsiooniprogramm?

Täna sel päeval osutatakse rehabilitatsiooniteenuseid n-õ spetsialisti üksikteenustena, näiteks logopeedi, sotsiaaltöötaja, psühholoogi jm teenus. Erinevad analüüsid näitavad, et see ei aita puudega inimestel saavutada neid eesmärke, mis on rehabilitatsioonile seatud – tulla võimalikult iseseisvalt toime, omandada vajalikud toimetulekuoskused, taastada psüühiline tasakaal, saada või püsida tööl. Mõjusam on lähenemine, kus tulenevalt inimese tervise olukorrast, toimetulekust ning püstitatud eesmärgist on koostatud tegevuste terviklik pakett, mille puhul on tõendatud selle mõjusust sihtgrupi aitamisel. Rehabilitatsiooniprogrammid* võivad olla koostatud väga erinevates valdkondades ja kanda erinevaid eesmärke, nt:

- **psühholoogilise toetuse ja nõustamise programmid isikule ning perele (sh kogemusnõustamine ja võrdse tugi);**
- **iseseisvate toimetulekuoskuste õppega seotud programmid;**
- **abivahendite sobitamise ja kasutamise õpetamisega seotud programmid, keskkonna kohandamine;**
- **hariduse omandamist toetavad rehabiliteerivad programmid;**
- **töötamist toetavad rehabiliteerivad programmid.**

Rehabilitatsiooniprogramm ongi kindla eesmärgiga struktureeritud ja eelnevalt planeeritud tegevuste kogum, mida osutatakse kindlale inimeste grupile kindla ajaperioodi jooksul. Rehabilitatsiooniprogramm võib sisaldada nii individuaalset kui grupitegevusi.

* http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/puudega_inimestele/REHA_info/Loppraport.pdf

Lisainformatsioon käesoleva ja varasemate rehabilitatsiooniteenuse alaste arendusprojektide kohta (sh rehabilitatsiooniteenuse vajaduse hindamise ning rehabilitatsiooniprogrammid osutamise kohta) on kättesaadav **Astangu KRK kodulehelt** <http://www.astangu.ee/projektid-ja-partnerlus/toolesaamist-toetavate-rehabilitatsiooniprogrammide-pakkumine.html>.

Vabariiklik puuetega inimeste XVIII kultuurifestival 15.-16. juunil Viljandis Sakala Keskuses

■ Eesti Puuetega Inimeste Koda koostöös Viljandi Puuetega Inimeste Nõukoja ja Viljandi invateatri Karlandaga korraldab Viljandis traditsioonilise puuetega inimeste kultuurifestivali. Festivalile on oodatud kõik üksikesinejad ja taidluskollektiivid, kus osalevad puudega inimesed. Kava pikkuseks on kollektiivile 20–30 minutit, üksikesinejale kuni 10 min. Festivali ajal on võimalik korraldada käsitöö- või kunstiesemete näitust ja müüki, millest tuleb korraldajaid eelnevalt informeerida.

Festivali avamine toimub 15. juunil kell 10.30 Viljandis Sakala Keskuses (Tallinna tn 5, endine kultuurimaja).

Majutus soovijatele Vana-Võidu ühiselamus. Osalustasu toitlustuseks on 3 eurot toidukord inimese kohta, mis tuleb tasuda Viljandi invateatri Karlanda kontole a/a 10220022936016, SEB hiljemalt 10. juuniks 2013.

Festivalil osalemiseks ning festivaliga seonduvates küsimustes, soovides ja ettepanekutes kontakteeruda festivali projektijuhi Urve Kimmeliga e-posti kaudu: urvekimmel@gmail.com. Kollektiivide registreerimise viimane päev on 5. juuni.

Kohtumiseni kultuurifestivalil Viljandis!



Olulised seadusemuudatused 2013

Monika Haukanõmm
EPIKoja juhatuse esimees



Sotsiaalvaldkonna muudatused Vaide esitamise tähtaeg lühenes

Kui leiate, et puude raskusastme ja lisakulude tuvastamise või töövõimetus ekspertiisiotsusega on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi, on õigus esitada vaie Sotsiaalkindlustusametile 30 päeva jooksul, arvates päevast, millal isik vaidlustatavast ekspertiisiotsusest teada sai või oleks pidanud teada saama. Ka rehabilitatsiooni- ja erihooletandeteenuste taotlemisel on vaide tähtaega lühendatud kolmelt kuult 30 päevale.

Lastetoetused tõusevad, kuid mitte kõigil

Juunist saavad allpool absoluutse vaesuse piiri elavad pered hakata taotlema vajaduspõhist peretoetust. Seda makstakse taotlemisele järgneval kolmel kuul hiljemalt kuu 20, kuupäevaks. Perioodil juuli 2013 – detsember 2014 on täiendava vajaduspõhise peretoetuse suurus 9,59 eurot kuus ühe lapsega perele ja 19,18 eurot kuus kahe ja enama lapsega perele. Alates 2015. aastast toetuse suurus kahekordistub. Vajaduspõhist peretoetust on õigus kohalikust omavalitsusest taotleda alates 1. juunist 2013, toetust hakatakse välja maksuma alates 1. juulist.

Sotsiaalministeeriumi kodulehelt leiab vajaduspõhise peretoetuse sissetulekupiiri kalkulaatori, mille abil saab välja arvutada oma pere sissetulekupiiri.

Rakendub vanemapension

Vanemapensionit rakendatakse 3 moel:

- 2013. aastal ja hiljem sündinud lapse eest makstakse ühele vanematest, kes on liitunud ko-

hustusliku kogumispensioniga, 4% sisse makset keskmiselt töötasult II pensionisambasse kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni. Kui laps sünnib näiteks 2013. aasta alguses, saab ta sisse makseid kohustuslikku kogumispensionisse kolme aasta jooksul kokku umbes 1134 eurot.

- ajavahemikus 31.12.1980 – 31.12.2012 sündinud lapse eest, kelle eest vanem ei saa 2 aastat pensioniõiguslikku staaži ning keda vanem on vähemalt 8 aastat kasvatanud, arvutatakse vanema pensionile juurde pensionilisa 2 aastahinde suurus. Need vanemad omandavad esimest korda õiguse saada pensionilisa laste kasvatamise eest. Varem nendele vanematele laste kasvatamise eest kaheaastast pensioniõiguslikku staaži ei makstud.

- enne 2013. aastat sündinud lapse vanemad saavad 2015. aastast juurde ühe aastahinde vääringus pensioni, mis praeguste prognooside kohaselt on iga lapse eest umbes 60 eurot aastas.

Pensionilisa makstakse iga lapse eest ühele vanematest, kusjuures vanemad lepivad omavahel kokku, kumb neist pensionilisa saab. Kui perel on mitu last, lepivad vanemad omavahel kokku ka selle, kes millise lapse eest pensionilisa saab.

3 ja enama lapse sünnitoetus tõuseb

1. juulist tõuseb kolmikute ja suurema arvu mitmikute sünni ühekordne sünnitoetus 1000 euro peale lapse kohta ehk kolmikute ühekordne sünnitoetus tõstetakse 3000 euroni, nelikutel 4000 euroni jne.

3 ja enama lapse lastetoetus tõuseb

Toetuse suurus pere esimese ja teise lapse kohta on 19,18 eurot ning kuni 1. juulini kolmanda ja iga järgmise lapse kohta 57,54 eurot. Alates 1. juulist tõuseb lapse toetus kolmanda ja enama lapse kohta peres 76,72 euroni.

Peretoetusi makstakse nüüd ka suvekuude eest

Lapsetoetus on igakuine toetus, mida makstakse lapse sündimisest kuni tema 16-aastaseks saamiseni. Lapse õppimisel põhikoolis, gümnaasiumis või põhikooli baasil kutseõppeasutuses või põhihariduseta lapse õppimisel kutseõppeasutuses makstakse toetust kuni lapse 19-aastaseks saamiseni. Kui laps saab jooksval õppeaastal 19-aastaseks, makstakse toetust õppeaasta lõpuni.

Tänavu põhikooli lõpetanud lapsele makstakse peretoetusi ka juuli ja augusti eest sõltumata õpingute jätkamisest. Kui laps õppimist ei jätkata, lõpeb õigus peretoetusi saada septembrist.

Töötuskindlustuse makse langes

Töötuskindlustusmaksed langesid 1. jaanuarist nii töötajale kui ka tööandjale, mis suurendab natuke töötajate sissetulekut. Kui 2012. aastal oli töötuskindlustusmaks 4,2 protsenti, siis tänavu on see 3%. Sealjuures on kindlustatu maksemääraks 2% ja tööandja maksemääraks 1%.

Vanemahüvitise piir tõusis

Vanemahüvitise ülempiir on tänavu 2234,19 eurot. Hüvitise alampiir ehk hüvitise määr on 290 eurot. Kui vanem eelmisel aastal töötas, kuid keskmine sissetulek jäi alla töötasu alammäära, makstakse hüvitist töötasu alammääras.

Tööturuvaldkonna muudatused

Tõusid töötasu alammäär, töötutoetus ja lapsepuhkuse tasu

1. jaanuarist 2013 tõsteti töötasu alammäär 290 eurolt 320 eurole. Alammäär kehtib kõigile töötajatele ja tööandjatele ning täiskoormusel töötades ei tohi vähem palka maksta. Uus töötasu alammäär tunnis on 1.90.

Töötutoetus tõusis 65,41 eurolt 101,5 eurole. Tööturutoetusele on õigus töötutel, kelle kuu sissetulek on väiksem kui 101,68 eurot ning kes on töötuna arvelevõtmisele eelneva 12 kuu jooksul vähemalt 180 päeva olnud hõivatud tööga, tööga võrdsustatud tegevusega või mõne muu tegevusega, mille puhul ei saa eeldada, et töötut töötuna arvelevõtmisele eelneva 12 kuu jooksul töötas. Kui olete töötut ja teil on muid sissetulekuid, nt töövõi-

metuspension, stipendium vm, mis summeeritult on suurem kui 101,68 eurot, siis ei ole teil õigust töötutoetusele.

Alates jaanuarist 2013 tõusis lapsepuhkuse tasu. Emal või isal on igal kalendriaastal õigus saada lapsepuhkust kolm tööpäeva, kui tal on üks või kaks alla 14-aastast last, ning kuus tööpäeva, kui tal on vähemalt kolm alla 14-aastast last või vähemalt üks alla 3-aastane laps. Alates 2013. aastast on lapsepuhkuse tasu senise 4,25 euro asemel koosmõjus töötasu alammäära tõusuga 15,18 eurot päevas.

Taastati tasuline isapuhkus

Alates 2013. aastast taastati isapuhkuse eest riigieelarvest tasu maksmine. Tasuline isapuhkus katkes 2009. aastast. Isapuhkust saavad isad võtta perioodil, mis vahetult eelneb ja järgneb lapse sünnile. Isal on õigus saada kokku 10 tööpäeva isapuhkust, mida võib võtta ka osade kaupa. Seejuures peavad kõik puhkuse osad jääma neljakuulise perioodi, mis algab kaks kuud enne lapse eeldatavat sündimise tähtpäeva ja kestab kaks kuud pärast lapse sündi. Isapuhkuse tasu arvutatakse isa keskmise töötasu alusel.

Tervisevaldkonna muudatused

Tõusid eriarsti ja voodipäeva piirmäärad

10. jaanuarist k.a kehtestati uued kõrgemad piirmäärad: eriarsti visiititasu piirmääraks on 5 eurot ja voodipäevatasu piirmääraks 2,50 eurot. Tervishoiuteenuse osutajal on õigus, kuid mitte kohustus eelnimetatud piirmäärade piires visiidi- ja voodipäevatasud kehtestada.

Tervishoiuteenust on tulevikus võimalik saada kõigist ELi riikidest

Oktoobrist jõustub Euroopa piiriülese tervishoiu direktiiv, mis võimaldab patsiendil saada vajaminevat tervishoiuteenust ükskõik millises Euroopa Liidu liikmesriigis. Oluline on aga teada, et Eesti Haigekassa hüvitab teenuse ainult siis, kui teenuse saamise õigus Haigekassa kulul oleks patsiendil olnud ka Eestis. Kui välismaal saadud tervishoiuteenus maksab rohkem kui Haigekassa hinnakirjas olev summa, tuleb patsiendil vahe ise kinni maksta.

Merike Melsas: Alati tuleb uus päike!

Intervjueris Helen Kask

Päevakeskuse Käo direktor Merike Melsas on oma tööd teinud pea 20 aastat. Keskuse ülesehitamine, töö raske ja sügava vaimu ning liitpuudega lastega ja täiskasvanutega ei ole kulgenud alati kergelt. Tänapäevaks on keskuses suureks sirgunud terve põlvkond noori ning mitmed uued väljakutsed on veel ees.

90ndate aluses oli Merike kodune väikese poja ema. „Mäletan selgelt, et mulle helistas Eha Lepik, kellega olime tuttavad invaspordi klubi kaudu, kus olin aastaid vedanud erinevaid üritusi,“ meenutab Merike minevikku. Sotsiaalministeeriumil oli plaan ja 200 000 krooni, et luua keskus sügava ja raske puudega lastele. Toona, 90ndatel aastatel, olid kõik sellised lapsed suletud kodusse vahele ning ühiskond ei olnud harjunud neid nägema. Nii tegi Eha Merikesele ettepaneku hakata sellist keskust Tallinnasse looma. Olemas oli ka maja Vilmsi tänaval, kus asus tühi lasteaed. Esialgu vastas Merike eitavalt, sest laps oli väike ning raske oli tema kõrvalt tööd alustada. „See, kes ma olen täna, olen paljuski tänulik Eha Leppikule, kes suutis mind veenda antud projekti vedama,“ selgitab Merike Melsas.

„Kui ma maja vaatama läksin, oli masendus väga suur. Mul endal ei olnud kogemusi ja ma ei teadnud, mis ees ootab,“ meenutab Merike. „Õnneks ei lubanud tervisekaitse sellesse hoonesse lasteasutust luua, sest tselluloosivabriku läheduse tõttu oli õhusaastatus suur.“ Vaja oli leida asutusele uus koht!

Merike ise elas Käo tänaval kandis, kus ta sageli lapsega jalutas, samal tänaval asus ka lasteaed

väga kaunis kohas. Ta mõtles, et paneb ka oma poja sellesse lasteaeda, teadmata, et tegemist on sõjaväe lasteaiaga. Ühel hetkel märkas Merike, et maja jäi tühjaks ning aknad-uksed hakkasid eest kaduma. Oli ju uuenemise aeg ning Vene väed lahkusid vabast Eestist.

„Hakkasime uurima, kas saaks plaanitud keskuse hoopis siia luua. Maja renoveerimisega saime alustada 1993. aastal,“ räägib Merike. „See oli väga pikk ja raske periood, toetajaid oli vähe, sest keegi ei näinud perspektiivi anda raha sellise asutuse loomiseks. Keskuse ehitamist toetas palju EPIFond ning appi tuli ka Tallinna linn. Nii kasvatas 200 000 kroonist 15 miljonit. Maja avasime 1. septembril 1996 kahele rühmale ja 14 lapsele. Ühe aasta töötasime kahe rühmaga, sest rohkemaks ei olnud rahalisi vahendeid.“

Lisaks majanduslikele probleemidele oli suur mure ka töötajate koolitamisega, puudus teadlikkus nii keeruliste lastega töötamiseks. Tänu ühele lapsevanemale tulid spetsialistid Stockholmist, kes koolitasid Käo keskuse personali. Nii saadi esimesed kogemused ja teadmised, kuidas toimida raske ja sügava vaimupuudega inimestega.

„Algusaastad olid rasked, sest mul puudus igasugune juhtimiskogemus,“ tõdeb Merike. „Olin veendunud, et ehitamisel maja valmis ning lahkun areenilt. Elu läks aga teisiti ning tänavu oktoobris saab 20 aastat, mil olen seda protsessi vedanud.“

Merike, kui saaksite ajas tagasi minna, kas teeksite midagi teisiti?

Teistmoodi ei saaks midagi teha. Käokeskuse loomine ja jätkuprotsess kuni tänaseni on nagu lapse kasvamine. Iga päev lisandub uusi teadmisi ja kogemusi. Kui midagi annaks teistmoodi teha, siis oleksin soovinud omada teadmistepagasit. Oleks mul alguses olnud teadmisi, kuidas midagi



Tänu headele toetajatele sai Merike Melsas avada Käokeskuses soolakambri.
Foto: erakogu

teha! Mul puudus enesekehtestamise oskus, mis nüüd on olemas ning suudan võidelda teenusasaajate eest. See kõik on tulnud aastatega. Ma arvan, et ei ole palju valesti teinud, aga kindlasti olen ka eksinud kui mul puudusid teadmised ja kogemused. Ka täna ei ole ma veel valmis juht – pean käima ajaga kaasas, täiendama end, õppima iga päev midagi uut.

Kuidas on muutunud ühiskonna suhtumine erivajadustega inimestesse?

Kindlasti on suhtumine muutunud märkimisväärselt positiivsemaks. Meie töötajad käivad noortega väga palju linnas ja väljasõitudel. Käiakse söögikohtades eesmärgiga sotsialiseerida meie noori ühiskonda ning et terved inimesed



Lapsed talvespordipäeva ootuses, kohe on algamas võistlused!
Foto: erakogu

märkaksid enda kõrval ka teistsuguseid. Väga tore on see, et mõned lasteaiad käivad meid külastamas, et tutvuda ka puuetega lastega. Tänu sellele, et kasvataja on eelnevalt selgitustööd teinud, tahavad nad mängida ja ei olegi võõristamist või teistmoodi võtmist.

Algaastatel oli sponsoritelt raha küsima minna lootusetu. Nüüd on ka meil toetajaid, kahe firma toel saime näiteks soolakambri ehitatud.

Te rääkisite personali koolitamisest. Palju oli töötajaid algusaastatel ning kui palju saab seda võrrelda tänase personaliga?

1996, kui me alustasime, oli töötajaid 10, täna on 66. Alguses oli kaks rühma, nüüd on kuus rühma. 16–17 aasta jooksul on lapsed saanud täiskasvanuks ning Tallinna linna toel on loodud kaks täiskasvanute keskust – Lasnamäel Pae tänaval ja oktoobris avati Maleva tänaval. Kui Käokeskus alustas 14 lapsega, siis nüüd on teenusesaajaid 100 lähedal.

Oma personali saame põhiliselt Tallinna Ülikooli Pedagoogilisest Seminarist. Väga hea on seminari õppeprogramm, mis õpetab noori tegema ka seda tööd, mida meie oma majas teeme. Nad käivad meil praktikal ning paljud neist leiavad, et see ongi töökoht nende jaoks. Peaaegu kõik meie keskustes töötavad inimesed on kõrgharidusega

sotsiaaltöötajad, kes teevad sotsiaalpedagoogikasvatava tööd. Meil on olnud ka kaks projekti, mille raames personal sai Jyväskylä koolituskeskuses 320 tundi eripedagoogika täiendkoolitust. Täna on meil suurepärase koostöö Ruskeasuo kooliga, kus saame pidevalt täiendõpet alternatiivkommunikatsiooni alal, sest meie keskustes on praktiliselt kõnetud lapsed. Koostöös soomlastega oleme leidnud vahendid, kuidas panna suhtlema ka täiesti kõnetud lapsed. Selles vallas oleme juba nii pädevad, et õpetame teisigi.

Kellega te koostööd teete?

Koostööpartnereid on meil palju, näiteks Tallinna Tugikeskus Juks, Võrujärve kool, Vana-Antsla tehnikakool, Maarja kool, Vana-Vigala tehnikakool. Huvi meie teadmiste vastu on suur. Oma missioonis ja visioonis oleme määratlenud olla kompetentsikeskus ning seda kindlasti ka oleme.

Teil endal oli algusaastatel raske, kas oskate tänu sellele tänaseid tööturule suunduvaid noori paremini toetada?

Minul oli raske seetõttu, et mul ei olnud eriharidust ning ei olnud ka aimu teenusesaajatest. Täna tulevad koolidest peaaegu valmisproduktid.

Nad on käinud pikalt praktikal ning jõudnud veendumiseni, et see on töö, mida nad tahavad teha. Meil on ka oma mentorprogramm, milles vanemkasvataja toetab ja aitab keskkonda sulanduda. Mina asutuse juhina seda ei tee, aga toetan neid igati. Olen väga uhke, et meil ei ole peaaegu üldse kaadrivoolavust. Vaatamata sellele, et töö on raske ning palk mitte eriti suur. Siia tuleb see inimene, kellele on antud midagi enam kui paljudele teistele inimestele.

Milline on suhtlemine klientide ja lapsevanematega?

Koostöö lapsevanematega on läinud kindlasti paremaks. Algaastatel oli see probleem, et keskuselt oodati suuri imesid. Imesid aga ei juhtunud ning vahel heideti ette, et lapsed ei arene ja me ei tee midagi. Mõnede laste puhul on tegelikult oluline säilitada ainult seda, et tervis ei läheks halvemaks. Kui toimuvad kas või väikesed positiivsed muutused – kes hakkab WCs käima, kes ise sööma –, tekitab see lapsevanemates rõõmu. Aastatega on tulnud teadmised ja kogemused ning täna näiteks suudavad lapsevanemad oma kõnetu lapsega suhelda läbi ACC-tahvli.

Mida peate seni suurimaks saavutuseks?

Lialgi ei saa öelda, et nüüd on see keskus valmis. Suureks saavutuseks on kindlasti, et kaks aastat tagasi löime oma Käo põhikooli. See on erakool, kuid ilma õppemaksuta. Oluline on see, et lapse kõrval on komplekselt kõik teenused – rehabilitatsiooni-, päevahoiu- ja haridusteenus. Meie haridussüsteem ei ole veel valmis vastu võtma nii raskeid lapsi, sest nende hooldusvajadus on väga suur. Pean oluliseks, et lastel on võimalus olla keskkonnas, kus nad on hoitud. Julgen öelda, et Käokeskuses saavad need lapsed enam-vähem maksimumi, mida igapäevaselt vajavad.

Millised on Käo päevakeskuse tulevikuplaanid?

Käokeskus on eksisteerinud 17 aastat, lastest on saanud täiskasvanud, loodud on kaks täiskasvanute keskust. Mulle tundub, et lastekeskus katab Tallinna linna vajadused, probleem on eelkõige täiskasvanutega, keda tuleb juurde ka Õismäe ja

Tondi koolist. Tallinna linna toel sai loodud Maleva keskus, kuhu saame vajadusel kolm rühma juurde panna. Kindlasti peame mõtlema tuleviku peale – mis saab edasi noortest, sest nende vanemad jäävad vanemaks. Oleme tohtu töö ära teinud ja kui üks hetk ootab ees hooldekodu, mis siis saab, edasist arengut praktiliselt ei toimu. Oleme linnale käinud välja idee, et luua Tallinnasse Käokodu sarnaselt Haraka kodu või Maarja küllaga. Meie tuleviku idee on arendada edasi Maleva keskust ja mõelda Käokodu loomise peale.

Kuhu Käokodu tulla võiks?

Oleme saanud oma kasutusse Tallinna Lastekodu Kopli keskuse Maleva tänaval, kus asub sügisel avatud täiskasvanute keskus. Sellele territooriumile tahame rajada Käokodu, soovime, et Maleva maja jääks tegevuskeskuseks, kuhu liigutakse oma kodudest päevategevusi tegema. Kõik see muidugi võtab aega, aga algatus on tehtud.

Ükskõik millise asutuse või organisatsiooni arendamine alates nullist ei kulge ühtlaselt ja tõrgeteta. Sama on 20 aastaga kogunud ka Merike Melsas Käokeskust juhtides. Ta on tunnetanud, et tammub kohapeal ning edasiminekut justkui ei ole toimunud. Ta teab, mida tähendab läbipõlemise tunne. „Raske on olnud siis, kui lapsed on pidanud lastekeskusest lahkuma või ei ole saanud uusi lapsi vastu võtta,“ ütleb Merike. „Täiskasvanute keskust ei olnud ning täiskasvanud olid lastekeskuses ja meil oli väga suur ülerahvastatus. Siis tundsin, et olen justkui läbi põlenud ja täiesti kustunud.“ Alati ei ole direktori võimuses probleeme lahendada. Eriti neid, milleks on vaja rahalisi vahendeid.

„Jah, mul on paar korda raskeid momente olnud, ma olen olnud endaga ummikus. Samas pean endale aru andma, et ma ei tohi kõike väga südamesse võtta.“ Rasketel hetkedel andsid Merikesele tööjõudu uued väljakutsed. „Alati tuleb ju uus päike ja sellega koos uus väljund,“ on Merike veendunud.

EPIKoja tegevused 2013. aastal



Karin Hanga
EPIKoja tegevjuht

Eesti Puuetega Inimeste Koda (edaspidi EPIKoda) on katusorganisatsioon, mis ühendab puuetega inimeste ühendusi ja liite üle Eesti. 2013. aastal kuulub EPIKoja koosseisu 46 üle-eestilist puuetega inimeste organisiooni, nendest 30 erinevat liitu ja 16 maakondlikku puuetega inimeste koda.

EPIKoja missioon on puuetega inimeste huvide, õiguste ja vajaduste esindamine, edendamine ja kaitsmine läbi tõhusa koostöö ning poliitikakujunduse riigiasutuste, liikmesorganisatsioonide ja avalikkusega ning puudetemaatika süvalaiendamise.

Sarnaselt teiste MTÜdega tegutseb EPIKoda iga-aastase tegevusprojekti raames ning otsib finantseerimist erinevatest fondidest, et läbi viia oma (põhikirjalisi) tegevusi.

Millega tegeleme EPIKojas igapäevaselt?

- Edastame liikmesorganisatsioonidele ja koondame liikmesorganisatsioonide seisukohad seoses erinevate seadusemuudatuste, arengukavade jm küsimustega ning edastame ühisseisukohad poliitikakujundajatele;
- koostame pöördumisi ja järelepärimisi, et juhtida tähelepanu puuetega inimeste toimetulekut puudutavatele kitsaskohtadele;
- pakume teavet ja korraldame ühisüritusi (seminarid, teabepäevad, koolitused) EPIKoja liikmetele, puudega inimestele ja koostööpartneritele;
- teeme koostööd ministeeriumide, riigiasutuste ja teiste MTÜdega;
- osaleme erinevates töögruppides, nõukogudes jm;
- viime läbi projekte puuetega inimestele, liikmesorganisatsioonidele ning võrgustiku partneritele;
- korraldame regionaalseminare;
- avaldame artikleid ja teabematerjale; astume seminaridel üles ettekannete ja kõnedega;
- koostöös Viljandi Puuetega Inimeste Nõukoguga viime iga-aastaselt läbi puuetega inimeste kultuurifestivali ning ringijuhtide koolitust;
- korraldame rahvusvahelisele puuetega inimeste päevale pühendatud konverentsi;
- anname välja ajakirja "Sinuga";
- panustame aktiivselt rahvusvaheliste suhete arendamisse (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Euroopa Puuetega Inimeste Foorum jm).



EPIKoja tegevmeeskond: Helen Kask, Monika Haukanõmm, Karin Hanga ja Meelis Joost.
Foto: Õnne Männasalu

Lisaprojektid

2013. aastal jätkame aktiivselt ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ellurakendamisele kaasaaitamisega – on valminud trükis, et tutvustada konventsiooni olemust ning seoseid siseriikliku seadusandlusega, korraldamisel on teabeseminar ja õppereis Taani, et tutvuda Taani kogemustega järelevalve teostamisel. Lisaprojekti rahastab sotsiaalministeerium.

2013. aastal jätkame ka puuetega inimestega tegelevate spetsialistide koolitamisega – planeeritud on kuuepäevased täiendkoolitused kokku 90 spetsialistile. Samal eesmärgil – parandada teadlikkust erivajadusega inimestest – anname välja ka neli õppefilmi ja õppematerjalid (tööraamat ja simulatsiooni- või lauamäng) ning korraldame foto- ja videokonkursi. Samuti töötame välja infomaterjalid puudega inimeste töötamisega seotud küsimustest, et anda infot tööandjatele, ning viime läbi neli seminari Eesti erinevates

piirkondades. Lisaprojekti “Progress” rahastab Euroopa Komisjon.

Projekti “Mõjuda nähtavalt” eesmärk on parandada EPIKoja kui üleriigilise katusorganisatsiooni ja liikmesorganisatsioonide juhtimisvõimekust. Selleks viiakse läbi EPIKoja arengukava 2011–2016 analüüs, koostatakse mõju hindamise instrument ning kommunikatsioonistrateegia, viiakse läbi koolitused EPIKoja liikmesorganisatsioonidele juhtimissuutlikkuse tõstmiseks ning tegevuste ja mõju avalikuks kommunikeerimiseks. Lisaprojekti rahastab Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

2013. aasta I ja II kvartalis viime läbi analüüsi teemal “Sotsiaalse rehabilitatsiooni, tehniliste abivahendite ja erihoolekande korraldus”. Eesmärgiks on kehtivate teenuste korralduse analüüs seoses planeeritavate muudatustega töövõime hindamise protsessis. Projekti raames viiakse läbi teenuste analüüs, töötatakse välja seisukohad, arutatakse need läbi puuetega inimeste organisatsioonidega. Rahastaja on sotsiaalministeerium.

20 aastat Eesti



Katrin Maiste
Epilepsialiidu tegevjuht

8. aprillil 1993 on antud välja Sotsiaalministeeriumi käskkiri nr 78, kus tollane sotsiaalminister Marju Lauristin käsib registreerida Eesti Epilepsialiidu põhikirja, mis oli vastu võetud 23. jaanuaril 1993 toimunud asutamiskoosolekul.

See on hetkel paraku praktiliselt ainus dokument, mis on peale esimese põhikirja säilinud Eesti Epilepsialiidu asutamise kohta. Aeg oli siis teine: selleks et ühte mittetulundusühingut asutada, liikusid dokumendid läbi riigikantselei. Kõik toimus trükimasinaga paberile trükituna ja käsitsi alla kirjutatuna.

Liidu asutamine sattus juhuste kokkulangemise tõttu 1993. aasta jaanuarisse. Tegelikult oleks see võinud ka varem toimuda, sest juba tunduvalt varem käisid epilepsiahaigete laste emad koos ja püüdsid leida võimalusi oma murega toimetulekuks. Nende aktiivsete Tallinna emade eestvõtmisel sai alguse nüüd juba paarkümmend aastat vältav tegutsemine, mille põhiliseks eesmärgiks on epilepsiahaigete toetamine, abistamine ja nõustamine. Lisaks epilepsiahaigetele on oluliseks sihtgrupiks pereliikmed, sest haigusega peavad tulema toime nii haiged ise kui ka nende lähedased.

Naistekeskne liit

Päris alguses moodustasid epilepsialiidu liikmeskonna füüsilised liikmed. Samas hakkas liikmeskond kiiresti suurenema, tekkisid ühendused teistesse maakondadesse. Paraku puuduvad mul andmed, millal muutus põhikirja, kuid 1999. aastal on liidu liikmeteks juba juriidilised isikud. Tänapäeva seisuga on liidul 11 liiget, kuigi tuleb tun-

nistada, et aktiivselt tegutseb neist 7. Aktiivsus ja mitteaktiivsus on ikka tingitud sellest, kas leidub aktiivseid ja ettevõtlikke emasid. Paraku on juba kujunenud nii, et just emad on sageli võtnud oma südameasjaks maailma parandada. Epilepsialiit on olnud läbi aegade küllaltki naistekeskne. Miks see nii on, sellele kindlasti ühest vastust pole, kuid ilmselt on üheks põhjuseks just haiguse olemus. Epilepsiaga inimene vajab jälgimist, seda vahel nii ööl kui päeval, ja selle raske töö, eriti kui tegemist on lastega, võtavad enda kanda emad. Lisaks on ilmselt naiste loomuses hoida üheskoos kokku, julgeda näidata välja ka oma nõrkust ja abivajadust. Läbi aegade on epilepsialiidu juhatuses olnud kaks, ühingu juhtide hulgas vaid üks mees. Samas ei tohi teha isadele/meestele liiga, nad on olnud liidu tegemistes ja ühingu elushoidmises hea ja tugev taustajõud.

Meie tegemised

Ja tegemisi on olnud päris palju. Vast pole siin mõtet kõiki meie 20 aasta tegemisi hakata üles lugema, kuid olulisemaid tahaks siiski mainida. Neist enim tuleb esile tõsta ülimalt populaarset suvist laagrit, kuhu tullaakse kokku kõigist ühingukest. Laager on oluline seetõttu, et on vastu pidanud kõik raskused ning seda on korraldatud kogu liidu eksisteerimise aja. Laagri fenomeni on keerukas lahti seletada, kuid teada on, et ka kõige skeptilisemad isikud on pärast laagrit tahtnud ning jäänudki liidu ja tema liikmesorganisatsioonide tegevuse aktiivseteks toetajateks. Laager on olnud ootamatult tervendava mõjuga: ei ole harv juhused, kui aktiivselt epilepsiahoogusid omav haige laagris ühtegi hoogu ei koge. Ilmselt annab oma panuse valitsev optimism, kaunis loodus ja üleüldine mõnus keskkond.

Kuid me ei tegele ainult puhkusega. Algusest peale on liidu üheks eesmärgiks olnud epilepsiaalaste teadmiste levitamine. Oleme korraldanud seminare, teabepäevi ja koolitusi, lisaks andnud välja juhendmaterjale, 2012. aastal nägi

Epilepsialiitu



Epilepsialiidu inimesed kunstilaagri tööruhmas.
Foto: erakogu

ilmavalgust juba kolmas trükk. Teavitustööd teeme koostöös arstidega. Neist kaks, keda võiks nimetada lausa „ihuarstideks“, on leidnud aega ja olnud liidu juhatuse esimehed: Andre Õun (1997–2007) ja Inga Talvik (alates 2007). Ma usun, et kõik meie ühenduste liikmed nõustuvad, et selline koostöö arstidega on andnud väga palju nii meie liikmetele kui ka liidule tervikuna.

Liidust rääkides ei saa mingilgi moel mööda minna meie ühendustest. Eespool sai mainitud,

et aktiivselt tegutseb neist seitse. Teen siinjuures sügava kummarduse ühenduste juhtidele, kuid ka kõigile teistele krooniliste haigete ja puuetega inimeste organisatsioonide juhtidele, kes teevad oma rasket tööd vabast ajast suure pühendumisega, saamata sealjuures mingitki rahalist kasu. Liidu poolt oleme püüdnud anda juhtidele igal aastal võimaluse laadida akusid Eestimaa spaades, kus me ühendame meeldiva kasulikuga ehk siis sidunud puhkuse koolitustega. Selleks et juhtida



Kunstitaagris valminud kunstiteosed.

Foto: erakogu

Roosa lavendli lint sümboliseerib toetust epilepsiahaigetele.



edukalt organisatsiooni, on vajalik omada teatud mõttes suisa spetsiifilisi teadmisi juhtimisest, raamatupidamisest, psühholoogiast jms. Ja sageli ei kattu need teadmised oma igapäevase tööga seotud spetsiifikaga. Tänapäevani on need koolitused aidanud motiveerida ühenduste juhte, loodame, et ka edaspidi.

Kuidas minna edasi?

Juubeliaasta osutus rahaliselt ootamatult raskeks. Ligi viiendiku iga-aastase raha vähendamine tähendab täielikult tööplaanide ümber vaatamist. Kuid traditsioonid peavad jääma, sest ainult sel moel saame hoida üleval seda õhinat ja indu täita oma missiooni ning olla toeks kõigile neile epilepsiaga seotud inimestele, kes meie poole pöörduvad. Eesti Epilepsialiidus on vaikiv kokkulepe, et hädaldamise ja kõiges negatiivse nägemise

asemel tuleb alati leida üles positiivne ning püüda edasi. Nii ei ole ka tegevjuhil ilus kurta tekkinud raskuste üle, vaid leida hoopis uusi võimalusi. Juubeliaasta on uute rõõmude aasta. Sel suvel lehvib laagris esimest korda Eesti Epilepsialiidu lipp. Teiseks rõõmuks on epilepsiahaigete toetusvärvi lintide valmimine. Lindi värvus on ülemaailmselt **lavendel**. Miks just on valitud lavendel, kindlat selgitust ei oska öelda. Küll on teada, et lavendel tugevdab närvisüsteemi ja kõrvaldab peavalu, mistõttu on toon vägagi põhjendatud. Neile kahele rõõmule lisaks loodame alustada uute projektidega, kuid neist on veel vara kirjutada.

Tahaksin lõpetuseks tänada Eesti Epilepsialiidu kunagisi alustajaid, mõtte edasi vedajaid, kõiki meie sõpru ja toetajaid, rahastajaid ja abistajaid. Üksi võib ju ikka teha, kuid koos on toekam ja tulemus edukam. Aitäh kõigile!

20 aastat vaegkuuljate organisatsioonilist tegevust Eestis



Uno Taimla
Eesti Vaegkuuljate Liidu juhatuse esimees

Vaegkuuljate probleemidega hakati Eestis teadlikumalt tegelema 1980. aastatel, kui Tartu Riikliku Ülikooli teadlastel valmis uurimistöo „Kuulmispuudega inimesed ja nende probleemid Eestis“.

Vabariikliku Surdokomisjoni koostatud integratsiooniprogrammis oli olulisel kohal kurtide ja vaegkuuljate õppe-, töö- ja olmeprobleemide lahendamine. Vaegkuuljate rehabilitatsiooni väljarendamisele andsid omapoolse panuse Saksamaa IBAFi instituudi ja Soome KHLi (*Kuulonhuoltoliitto*) spetsialistid. Tondi Elektroonikatehases valmistatud kuuldeaparaadid leidsid Eestis aktiivset kasutamist. Peagi olid aga paljudel tekkinud probleemid kuulmisabivahendi kasutamisega. Inimesed vajasisid nõuandeid, õpetust ja informatsiooni ning omavahelist suhtlemist. Meie naabritel Soomes ja Rootsis olid vaegkuuljatele loodud organisatsioonid juba aastakümneid tagasi. 1992. aasta augustis Eestit külastanud Soome KHLi delegatsioon andis vajalikud tegevusjuhised ja instruksioonid vaegkuuljate ühingu moodustamiseks. **6. märtsil 1993. aastal** toimuski Tallinnas Eesti Vaegkuuljate Ühingu (EVKÜ) asutamis-

koosolek. Kinnitati põhikiri ja valiti juhtorganid, juhatuse esimeheks valiti **Uno Taimla**. Olin sellel ajal Tallinna Invaliidide Kutsekooli direktor, kuid enne seda olin üle kahekümne aasta juhtinud tootmistegevust Eesti Kurtide Ühingu.

Vaegkuuljaid, kes soovisid saada ühingu liikmeks, oli üle Eesti palju. Juba esimestel tegevusaastatel korraldasime koostöös Soome kolleegidega õppeseminare, kasutades selleks ka Karaski koolituskeskust. Õppida kuulmipuudega toime tulema ja õpetada seda ka teistele – see juhtmõte kehtib veel praegugi. 1994. aastal alustati kuulmisnõustajate ja tugiisikute koolitust. Tänu EPIKoja ja Fondi soetatud arvutitele avanes võimalus hakata ise koostama vaegkuuljaile vajalikke infomaterjale. Ühingu esimene infoleht AURIS ilmus 1995. aastal. Samal aastal moodustati ka esimesed piirkondlikud ühingu: Pärnumaa Vaegkuuljate Ühing ja EVKÜ Tartu organisatsioon. 1997. aastal koondusid oma ühingusse Raplamaa ja Saaremaa vaegkuuljad. Noored vaegkuuljad said osaleda mitmel rahvusvahelise vaegkuuljate organisatsiooni IFHOHYP seminaril, laagrites ja konverentsidel. 1998. aastal viidi koos mitme ametkonnaga läbi vabariiklik mürakonverents. Koostöös Rootsi Värmlandi vaegkuuljate ühinguga seati eesmärgiks luua igasse maakonda oma organisatsioon. Vastloodud ühingute juhid ja juhatuse liikmed vajasisid teadmisi ja praktilisi kogemusi organisatoorse töö alal. Koos vaegkuul-



Grupp Vaegkuuljate Ühingu asutajaliikmeid kohtumisel EVLi Juhatuse liikmetega Tallinnas 2012. aastal
Foto: erakogu

jatega võtsid koolitustest osa ka liikumispuudega organisatsioonide esindajad. 2001. aastal oli Eestis registreeritud juba 16 maakondlikku ühingut, aasta-aastalt suurenes ka liikmete arv. Alati olid maakondades oodatud Kuulmisabi info- ja teabepäevad. Kuulmispuudega inimene vajab valdavalt kirjalikku informatsiooni. Sai koostatud voldikuid, välja antud teatmikke ja väiketrukised: „Kuulmisabi“, „Hoia kuulumist“, „Kuulmisinfo“, „Kuulmisnõustamine“ jt. Kuna EVKÜ on ka rahvusvahelise vaegkuuljate organisatsiooni liige, siis osales meie delegatsioon 2004. aasta suvel Helsingis toimunud IFHOH kongressil. Aastast 2005 on meie nimi **Eesti Vaegkuuljate Liit (EVL)** ja juhatuse esimeheks valiti **Andrus Helenurm**.

Aastatega on suurenenud inimeste arv, kes vajavad kuuldeaparaate. Kahjuks on nende seas ka palju noori. Riikliku toetusraha taotlemine ja järjekordade vähendamine on olnud üks prioriteetsemaid tegevusi. Positiivselt on mõjunud osalemine sotsiaalministeeriumi tehniliste abivahendite ekspertkomisjoni töös. Oluline on olnud koostöö kuulmisrehabilitatsiooni keskustega ja abivahendite firmadega. Riikliku toetusega sai kuulmisabivahendi 2012. aastal 3544 inimest. **Pa-rem elukvaliteet kuulmispuudega inimestele!** Selline üleskutse püstitati 2012. aastal rahvusvahelisel vaegkuuljate kongressil Norras, kus olid kohal ka EVLi esindajad. Tänu THINK Eesti poolt läbi viidud koolitustele on viimastel aastatel



Tartu Ülikooli teadlased õigus-
teaduse doktori Eduard Raska
juhtimisel analüüsisid kuul-
mispuudega isikute sotsiaal-
sed, hariduslikke, töölaseid ja
surdotehnilisi probleeme ning
koostasid lausregistratsiooni
ca 9000 tõsise kuulmispuu-
dega isiku kohta. Tegemist on
ühe olulisema vaegkuuljate
probleeme kajastava mater-
jaliga. 1988. aastal ilmunud
trükises väljatoodud järeldu-
sed ja ettepanekud on aku-
taalsed ka tänapäeval.

paranenud kuulmispuudega inimeste tööhõive. Vaegkuuljaile peab olema tagatud ligipääsetavus informatsioonile. Oleme teinud avaldusi ja korraldanud ka arutelusid Eesti Rahvusringhäälingu juhtidega, et ETV põhisaated oleksid varustatud subtiitritega. Euroopa Liidu audiovisuaalmeedia direktiivi kohaselt peavad 2015. aastaks kõik rahvustelevisiooni saated olema varustatud subtiitritega! Pärnu teater Endla katsetas 2011. a kurtidele ja vaegkuuljatele mõeldud etendusel subtiitreid.

Ka konverentsi-, teatri- ja kontserdisaalid ning koosolekuteruumid peavad olema varustatud seadmetega, mis tagavad kuuldavuse vaegkuuljaile. Siin on veel väga palju tegemata tööd! Tänuväärse panuse tegi käesoleva aasta jaanuaris

Pärnu Soome Selts, kes annetusega kogutud rahast andis Pärnumaa Vaegkuuljate Ühingu silmusvõimendi komplekti.

Tänavu on eraldi projektitaotlusega kavandatud Tartus Vanemuise teatrisaal varustada vaegkuuljaile vajaliku silmusvõimendi ja helitehnikaga. Kui kõik teostub plaanipäraselt, siis 9. mail tähistatakse Vanemuise teatrisaalis toimival konverentsil ka vaegkuuljate liidu 20aastast tegevust.

Eesti Vaegkuuljate Liidu arendustegevuses, mis tuleneb ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonist, rahvusvahelise vaegkuuljate organisatsiooni IFHOH ja EFHOH suunistest, seisab ees veel suur tööpõld.

Töötame koos

Indrek Ülper
MTÜ Abikäsi

MTÜ Abikäsi sai alguse ettevõtluskonkursist Ajujaht 2010 ning viimased kolm aastat oleme olnud peamiselt tööandja rollis erivajadustega inimestele.

Kõige rohkem oleme korraga pakkunud tööd 50 inimesele, peamiselt andmesisestuse, telemarketingi ja klienditeeninduse valdkonnas. Võttes arvesse töövõimetusega inimeste hulka Eestis, saime aru, et meie poolt pakutavad 50 töökohta ei ole soovitud mõjuulatusega, ning sellepärast otsustasime 2013. aastast kontsentreeruda erivajadustega inimeste vahendamisele avatud tööturule. Koostasime projekti KÜSK-i, kes eraldas projekti tarvis rahalise toetuse. Üldiselt on meie meetod väga lihtne – helistame läbi teatud tegevusvaldkonnaga ettevõtteid, kuhu meie poole pöördunud töötaja on avaldanud soovi tööd leida. Helistamisega tegelevad pikaajase telemarketingi töökogemusega töötajad. Telefonivestluse eesmärgiks on välja selgitada nõudlus tööjõu järele ning kokku leppida kohtumine. Kohtumisel selgitame erivajadustega inimeste palkamise eeliseid ning sõlmime koostöökokkuleppe, mis sätestab Abikäsi MTÜ vahendatavatele inimestele paindliku kohtlemise.

2013. aasta jaanuaris viisime läbi ka ulatusliku meediakampaania „Töötame koos“ ettevõtjate motiveerimiseks erivajadustega inimeste palkamisel. Kampaania raames töötasime välja ka ettevõtetele jagatava tunnusemärgi. Märki eesmärgiks on muuta ettevõtjate seas erivajadusega inimestele võimaluse andmine positiivse maine kuvandiks. Märki kontseptsioon on Inglismaa näitel, kus enamusel jaekaubanduskettidel on ustel sildid/kleebised, mis teatavad: „Positive about disabled“. Märk näitab ettevõtte tolerantset suhtumist ning et ettevõtte on valmis palkama erivajadustega inimesi.

Tänavune kampaania pani meie poole pöörduma üle 1000 töötaja üle Eesti, kuigi projektipõhiselt plaanisime esialgu tegelda ainult Tallinna ja Harjumaa inimestega. Võimaluse korral oleme aidanud ikka ka inimesi väljastpoolt. Kuna mitmel ettevõttel on filiaalid üle Eesti, siis oleme saanud kokkuleppele vahendamaks töötajaid ka nende Tallinnast väljaspool asuvatele osakondadele.

Iga päev külastame keskmiselt kaht ettevõtet, kellega eelnevalt on kohtumine kokku lepitud. Kohtumisel räägime eelistest, mis kaasnevad osaliselt töövõimetu inimese palkamisel, oma kogemustest erivajadustega inimeste tööandja rollis olles ning proovime leevendada levinud väärarusaamu erivajadustega inimeste suhtes. Üldjuhul teevad ettevõtted meile ka tutvustava ringkäigu, et meil oleks parem ettekujutus, mida seal töötamine tähendab ja mis on peamised ülesanded.

Samas kohtume ka keskmiselt viie töötajaga päevas, et teha esmane intervjuu. Püüame välja uurida inimeste oskused, töökogemused ja haridusliku tausta ning välja selgitada ametiala, kuhu inimene arvab end sobivat.

Tänu sellele projektile ja meediakampaaniale oleme saanud üsna palju tähelepanu meedia poolt ning koostöös riigikogu sotsiaalkomisjoniiga õnnestus meil tuua erivajadustega inimeste tööhõive küsimus ka riigikogus „riiklikult tähtsa küsimusena“ päevakorda, mille tulemusel on hakanud ka avalik sektor oluliselt rohkem huvi üles näitama. Koostöös Eesti Puuetega Inimeste Koja juhi Monika Haukanõmmega on leitud töökoht üheksale erivajadusega inimesele justiitsministeeriumis ning elavat huvi on üles näidanud ka teised ministeeriumid, mida peame väga positiivseks asjade käiguks.

Üldjuhul on Eesti suurettevõtted üsnagi avatud erivajadustega inimeste palkamisel. Abikäe poole on pöördunud üha enam ka väikeettevõtteid sooviga palgata endale inimesi, kellel oleks muidu oluliselt raskem konkureerida avatud tööturul. Suurettevõtetest on kõige aktiivsemalt inimesi tööle võtnud Elion, juba üle kümne inimese, samuti



Indrek Ülper ja Marko Simberg, MTÜ Abikäsi eestvedajad.

on väga positiivse suhtumisega ISS, kuna nende ettevõttes töötab kokku rohkem kui 180 osalise töövõimetusega inimest.

Tänavu on MTÜ Abikäsi kaudu leidnud endale uue töökoha juba üle 40 erivajadusega inimese ning vakantseid töökohti on varuks veel küllaga. Kuigi kavandatud projektis prognoosisime vahendatud inimeste hulgaks aasta jooksul 100, oleme veendunud, et suudame selle arvu ületada mitmekordselt.

Tutvu kindlasti ka järgmiste
kodulehekülgedega
www.abikasi.ee
www.tootamekoos.ee

Braille (punktkiri) ja selle kasutamise

Vello Vart

Pimedate kirja looja Louis Braille (1809–1852) sai olulisima osa oma kirjasüsteemist valmis juba 1825. aastal, kuid pimedaille oli vaja oma süsteemi ka muusika “lugemiseks”.

Seepärast lõi Braille peagi ka pimedate noodikirja. Selle avaldas Pariisi Pimedate Noorte Instituut pealkirja all “Sõnade, muusika ja koorilaulu üleskirjutamismoodus pimedaille punktide abil” aastal 1829. Braille loodud noodikirjasüsteem vastas hästi pimedate muusikaõppijate vajadustele ning on kogu maailmas kasutusel tänapäevalgi, loomulikult muudatuste ja täiendustega, mis aga pole muutnud süsteemi põhiolemust: Braille noodikiri ei toetu noodijoonestikule, vaid on lineaarne, kusjuures igat nooti ja igat oktavit tähistab vastav kirjamärk.

Kuigi nüüdisajal on pimedail muusikaga tegelemiseks varasemast palju enam võimalusi tänu mitmesugustele heli salvestamise ja taasesitamise võimalustele, on kas või algtasemel vaja osata ka Braille noodikirja, sest muidu ei saa ju noodist laulda, mängida ega tegeleda tõsiselt harmooniaga.

Pärast Teist maailmasõda õppisid Tartu muusikakoolis Braille süsteemi abil kõigepealt Erich Part, Ellen Kasikov ning kolm Kunderit: Arvo, Raivo ja Auli. Öhtumuusikakoolis käisid Toivo Sirel ja Enn Liias, Tallinna muusikakoolis õppisid Harald Leikop ja Arnold Jõemägi. Nemad aga õppisid muusikat minu teada ainult kuulmise järgi. Braille noodikirja kasutas ka osa meie pimedatest orkestrantidest. Punktkirjas noodiraamatuid sai sel ajal tellida Venemaalt. Need olid heal tasemel

Muusikal on nägemispuudega inimeste elus oluline tähtsus.
Abiõpetaja Merika Kaljujärvi ja Elisabet Egel.



noodikirjast Eestis

ja odavad ning valik oli päris suur. Eestis on siiani punktkirjas ilmunud Rimski-Korsakovi harmooniat käsitlev raamat ning Jerzy Habela “Muusika sõnastik”.

Mina õppisin punktkirjas noodikirja selgeks seoses vajadusega tulla toime õpingutega muusikakoolis. See andis võimaluse koos nägijate kaasõpilastega edukalt noodikirja lugeda ja kirjutada ning muusikapalu õppida. Vajaduse korral õpin lugusid nii, et ühe käega loen nooditeksti ja teise käega mängin seda klahvpillil.

Seoses helisalvestusvahendite laialdase levikuga vähenes vahepeal pimedate noodikirja kasutamine Eestis, aga ka mujal maailmas. Eestis ilmutas 2011. aastal taas asja vastu huvi Tartu Emajõe Kool. Sealne muusikaõpetaja Kadri Kutsar lubas hakata õpetama ka Braille noodikirja. Ta oli rahvusvahelisel konverentsil tutvunud muusika õpetamisvõimalustega pimedatele. Mind rõõmustab see väga, sest need, kes tahavad muusikaga tõsisemalt

tegelda, peaksid siiski oskama nooditeksti lugeda ja kirjutada kas või algtasemel.

16. märtsil 2012 toimus Tallinna Heleni Koolis nõupidamine teemal “Punktkirjas noodiope”. Osalejaid oli Tallinna Heleni Koolist, Tartu Emajõe Koolist, Tallinna Vanalinna Hariduskolleegiumist ja Eesti Hoiuraamatukogu Eesti Pimedate Raamatukogust, lisaks muusikateadlane Outi Jyrhämä Soomest. Outi Jyrhämä on muuseas uurinud ka Eesti vokaalmuusikat ning kirjutanud sellest töid. Seoses sellega omandas ta ka eesti keele – imetlusväärne!

Nõupidamise tulemusena jõuti järeldusele, et kõigepealt on vaja välja selgitada punktkirjas noodioppe vajadus õpetajaile. Samuti valmistab Outi Jyrhämä ette esmase punktkirjas eestikeelse materjali, mis sisaldab punktkirjas noodimärke, nende kasutamise reegleid ja mõningaid näiteid. Igal juhul on tegemist tervitatava initsiatiiviga, et Eestis pimedate noodikirja õpetamisega taas tegelema hakataks.



Siin meie neid:
Marilyn Salström ja
Elisabeth Egel musitseerimas.

Vello Vart

Vello Vart on pime muusik, kelle huvi muusika vastu ilmnis juba lapsepõlves. Et innustada poisi huvi, müüs vanaisa lehma ja ostis talle akordioni.

Kui Vello asus 1959. aastal õppima Tartu muusikakooli, tekkis vajadus pimedate noodikirja oskuse omandamiseks. Ta on selle oskuse omandanud iseseisvalt, töötades vene- ja saksakeelsete materjalidega. Abiks on olnud ka teised pimedad, kes olid sellega juba varem kokku puutunud.

Lisaks akordionile mängib Vello klarnetit ja saksofoni. Ta on esinenud orkestrites ja solistina ning tänaseni mängib ta pimedate orkestris, tema etteasteid võib kuulda erinevatel üritustel.

Vello Vart on pimedate noodikirja õpetanud pimedatele lastele ja püüdnud juba aastaid edendada ühtse süsteemi juurutamist Eestis.



Kalju Komissarov kinkis pimedatele lastele esietenduse eel mälestuseks helkuri "Teeme koos imesid". Vasakult: Marilyn Salström, Elisabeth Egel

Südamlik tänu imetegijatele

Tänaseks on paljud inimesed käinud vaatamas Pärnu Endla teatri etendust "Imetegija", mis räägib pimekurdist tüdrukust Helenist ja tema õpetajast Anniest.

Kui lavastaja Kalju Komissarov oli alustamas "Imetegija" lavastust Endla teatrile, tegi ta ettepaneku toetada nägemispuudega lapsi. Teater oli sellega igati nõus ja nii käivitati helkuri "Teeme koos imesid" kampaania. Iga helkuri müügist laekub üks euro nägemispuudega laste muusikalise tegevuse toetamiseks.

Näib, et teatrikülastajad ja teised inimesed on hea mõttega kaasa läinud ning helkurit ostes on nad oma "ime" teinud.

Tänaseks on teater Pimekurtide Tugiliidule üle kandnud helkuri müügist kogutud 1200 eurot, mis

andis võimaluse alustada kavandatud tegevusega – käivitada Eestis ühtne punktkirjas noodiõpetus. Soome spetsialisti Outi Jyrhämä poolt on valminud vajalikud õppematerjalid. Materjalide valmistamisel andis oma panuse Vello Vart, kes on ka koolituste läbiviija. Esimene koolitus toimus 25.-26. veebruaril VHK Muusikakooli õpetajatele.

Muusikakoolis õpib neli pimedat last, kuid koolitusel osaleb üheksa muusikaõpetajat. Meil on hea meel, et koolituse vastu on nii suur huvi. Tartu muusikakooli õpetajate koolitus toimus märtsis.

Helkurit saab osta Endla teatri kassast ning enne etendusi kavaletist, samuti kauplusest Galerii G Tallinnas, Vabaduse väljak 6.

Suuremate koguste (20 tk ja rohkem) tellimiseks palume kirjutada ilona@endla.ee või info@pimekurdid.ee.

Teeme koos imesid!
Tänuga
Eesti Pimekurtide Tugiliit

Mais tuleb käibele eurode teine seeria

■ Teise seeria pangatähed on sama nimiväärtusega nagu praegu käibel olevad pangatähed: 5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 € ja 500 €. Need lastakse ringlusesse järkjärgult mitme aasta vältel ja nominaalide väärtuse kasvavas järjekorras. See tähendab, et esmalt jõuavad inimesteni uue seeria 5-eurosed pangatähed, millele järgnevad 10-eurosed jne. Pärast teise seeria ringlusse laskmist on esimese ja teise seeria pangatähed paralleelselt ringluses.

Nägemispuudega inimeste jaoks on pangatähe rahaline väärtus toodud pangatähe esiküljel suures, paksus reljeeftrükkis, mis on kergesti kombatav. Selleks et eri väärtusega pangatähtede eristamine oleks endiselt lihtne, on ka pangatähtede põhitoonid jäänud teises seerias samaks: järjestikuse suurusega pangatähtedel on kontrastsed värvitoonid, näiteks 5-eurostel hall, 10-eurostel punane ja 20-eurostel sinine. Need omadused on eeldatavalt kasulikud ka eakamatele inimestele. Täieliku nägemispuudega inimestel on võimalik eristada eri väärtusega pangatähti nende erinevate mõõtmete järgi; uue kujundusega 5-eurose mõõtmed on samad nagu ka praegu käibel oleval 5-eurosel. Pimedal inimesel on enne ostu sooritamist rahakoti lahtrites kombates lihtne tunda pangatähtede suuruse erinevust. Täiendava abivahendina on kõikidel teise seeria pangatähtedel, kaasa arvatud uutel 5-eurostel, servade lähedal kombatav märgistus.

Lähemat teavet teise seeria ja konkreetsemalt uute 5-euroste pangatähtede kohta on võimalik saada kõikides ametlikes Euroopa Liidu keeltes järgmistel veebilehtedel:

www.ecb.europa.eu/euro ja

www.newfaceoftheeuro.eu.



Vaegnägemise ja kunstiteemaline konverents

■ Projekti “FRAGILE, tants & nägemisvaegus” kulminatsiooniks on 20.–21. aprillil Tallinnas TLÜ konverentsikeskuses toimuv rahvusvaheline sümposium “Tants, kunst ja nägemisvaegus”, mille fookuses on etendus-kunst ja nägemispuue.

Samaaegselt konverentsiga etendub kahel öhtul Kumus kolme maa nägijatest ja vaegnägijatest tantsijate esituses kolm etendust – PLEXUS (EST), EDGE (PRT) ja TOUCHED (NOR).

Konverentsi peakorraldaja on FRAGILE partner Tallinna Ülikool koostöös ülejäänud partneritega Norrast (Bærum Kulturhus), Portugalist (VO'ARTE) ja Ühendkuningriigist (Salamanda Tandem).

Konverentsi kuraator ja kunstiline juht on Isabel Jones Londonist. Isabel Jones on kauaaegne ja kogunud spetsialist vaegnägijate liikumise ja tantsu valdkonnas.

Tõrva pereküla psüühilise erivajadusega inimestele

■ Tõrvas Raba tänaval valminud Tõrva Kodu on elukohaks psüühilise erivajadusega inimestele, kellele pakutakse ööpäevaringset erihooldusteenust. Tõrvasse kerkinud kuues 10-kohalises peremajas saab pakkuda teenust kokku 60-le psüühilise erivajadusega inimesele. Tänapäevaks on Tõrvas uue elupaiga leidnud 55 AS Hoolekandeteenused senist klienti, ruumi on ka uutele tulijatele.

Tõrva Kodu valmimine on osa suuremast erihooldekodude reorganiseerimisprojektist, mille raames rajab AS Hoolekandeteenused Euroopa Regionaalarengu Fondi toel kaas-aegsed elupaigad erivajadusega inimestele 11-sse Eestimaa paika. Kokku valmib 55 kümnekohalist peremaja. Reorganiseerimisprojekti kogumaksumuseks on 29,2 miljonit eurot.

Lisainfo AS Hoolekandeteenused koduleheküljelt www.hoolekandeteenused.ee.

20 aastat Eesti Puuetega Inimeste Kojal

Monika Haukanõmm
EPIKoja juhatuse esimees



Veebruari viimastel päevadel täitus Eesti Puuetega Inimeste Kojal kaksikümne tegevusaastat.

Nende aastate jooksul on Eesti ühiskond ja ka puuetega inimeste liikumine teinud läbi suure muutuse – me oleme avatumad, sallivamad, kaasavamad ja palju teadlikumad puuetega inimeste vajadustest ning inimõigustest. Puudega inimesed ei ole enam ühiskonnast eraldatud ja peidetud kodudesse või hoolekandeesutustesse, kuid toimunud positiivsetele arengutele vaatamata ei saa väita, nagu oleksime jõudnud finišisse. Ikka on veel palju teha, et saaks väita – puudega inimesed on täieõiguslikud ühiskonna liikmed koos oma kohustuste ja õigustega.

20 aastat on organisatsiooni seisukohalt pikk aeg, kuid teisalt väga lühike. Näiteks meie liikmetest on Eesti Pimedate Liit tegutsenud juba 1921. aastast ja Eesti Kurtide Liit 1922. aastast.

1990. aastate alguses tegutsesid puuetega inimeste organisatsioonid igauks omaette, pidades oma puuet, probleeme ja muresid kõige tähtsamaks; koostööst üldiselt hoiduti ning tegevus oli killustunud. 1991. aastast alates hakkas puuetega inimeste liikumine kiiresti arenema ning puude-spetsiifilisi organisatsioone lisandus jõudsalt igal aastal. Kuidas minna edasi, mida oleks vaja teha või muuta, et kõigi puuetega inimeste olukorda

parandada, ka nende, kellel ei ole oma organisatsiooni või eestkõnelejat? Ühistes aruteludes jõuti järeldusele, et midagi muuta suudetakse ainult kõiki jõude ühendades ja üheskoos tegutsedes. Tunnetati vajadust, et tuleb kujundada ja muuta ühiskonna hoiakut ja suhtumist tervikuna puuetega inimestesse, kuid esmajärjekorras oli vaja hakata astuma samme ametnike suhtumise muutmiseks ning tuua kõik olemasolevad organisatsioonid ühe laua ümber ühiste seisukohtade ja tegevuste planeerimiseks.

1993. aastal moodustatigi üleriigiline puuetega inimeste katusorganisatsioon Eesti Puuetega Inimeste Koda, millele järgnes aastatel 1994–95 aktiivne maakondlike kodade loomine. Maakonnakeskustes tegutsevatest kodadest on kujunenud kohalikul tasandil tehtava puuetega inimeste poliitika keskkoh ja partner.

Kõik need säravad liikmesorganisatsioonide rajajad, eestvedajad, tugisambad, igapäevase töö tegijad, keda me oleme kohanud ja koos aina uusi väljakutseid ületanud ning tippe vallutanud, on inimesed, ilma kelleleta oleks nii mõnigi algatus jäänud tegemata või organisatsioon loomata. Meie ümber on 20 aasta jooksul olnud suurepäraseid inimesed oma mõtete, ideede ja tegudega, et muuta puudega inimeste ja nende perekondade elu kergemaks ja Eesti paremaks.

28. veebruaril tänas Eesti Puuetega Inimeste Koda pidulikult vastuvõtul erilisi inimesi ning tuletas meelde meie seast lahkunuid, sest ainult koos tegutsedes on võimalik saavutada kaasavam ühiskond, kus iga liige on oluline ja väärtuslik.

Eesti Puuetega Inimeste Koja tänukirja ja rinnamärgi saajad:

- Marju Lauristin • Merle Haruoja • Vilja Kuzmin • Mihkel Aitsam • Merike Martinson
- Eha Leppik • Maie Laaniste • Helve Luik • Hagi Šein • Urve Kimmel
- Ingrid Põldemaa • Ago Kivilo • Andres Jaigma • Ülo Paas • Rein Suppi
- Kerti Kollom-Seidelberg • Kaia Kaldvee • Kairit Numa • Ulvi Tammer-Jäätes
- Helle Sass • Toomas Mihkelson • Malle Kobin • Monica Lõvi • Senta Mihkelson
- Valter Koppel • Reet Siimer • Lissi Sau • Tiina Lille • Marelle Erlenheim
- Hanno Pevkur • Genadi Vaher • Margus Tsahkna • Agu Laius • Mall Hellam
- Lauri Leppik • Riho Rahuoja • Siiri Oviir • Tiina Talvik

Aitäh, et te olemas olete.

Uuetega Inimeste Koda



Fotod: Õne Männasalu

Euroopa Noored kaasab puudega noori

Programm Euroopa Noored on oma prioriteediks võtnud vähemate võimalustega noorte kaasamise, soovides olla üheks vahendiks noortevaldkonnas, mis aitab kaasa sotsiaalse kaasatuse, kodanikuaktiivsuse ning vähemate võimalustega noorte tööhõive tõstmisele. Vähemate võimalustega noored on need, kes igapäevaselt puutuvad kokku ühiskondlike, majanduslike, hariduslike, kultuuriliste, geograafiliste, tervislike/puuetest tingitud takistustega.

Eesti büroo on seadnud üheks oma prioriteediks just puudega ja/või terviseprobleemidega noorte kaasamise. 2012. aastal sai Euroopa Noored Eesti büroolt toetust 158 projekti (72% esitatutest) ning 56% neist kaasas vähemate võimalustega noori otseselt ja 44% kaudselt. 10% rahastatud projektidest kaasas otseselt tervislike erivajadustega noori ning kaudselt olid noored kaasatud 13% projektidesse.

Mõned projektinäited: **Eesti Vaegkuuljate Liit on saanud toetust kohalikule noortealgatusele „Muudame tulevikku helgemaks“, mis on suunatud tööhõive teematikale. Erivajadustega noori koolitav Ahtme kool tegi rahvusvahelist noortevahetust „Skills for meaningful life“ partneritega Soomest, Poolast, Armeenias, Gruusias ja Venemaalt; projekti teemaks on rahvusköögid ja kokkamine ning seeläbi erinevate oskuste, nt meeskonnatöö ja eneseväljendusoskuse toetamine.**

Programm Euroopa Noored on suunatud kõikidele noortele vanuses 13–30 olenemata sellest, milline on noore haridustase või keeleoskus, kas ta õpib, töötab või tegeleb millegi muuga. See on Euroopa Liidu kodanikuhariduse programm, mille raames toetatakse noorte omaalgatuslike projekte ja rahvusvahelist koostööd. Programmi võimalustega saab tutvuda kodulehel www.noored.ee.



Ilmus “Kaasava noorsootöö käsiraamat”

Trükist on ilmunud SA Archimedes Euroopa Noored Büroo poolt välja antud „**Kaasava noorsootöö käsiraamat**“, millesse on koondatud kaasava noorsootööga seonduvad mõisted, põhimõtted ja juhised igapäevaseks tööks erinevate sihtgruppidega. Käsiraamat koosneb kolmest üksteisega seotud osast. Esimeses osas püütakse lihtsalt ja arusaadavalt selgitada kaasava noorsootöö aluseid, vajalikkust ja olemust, millised on heaks kaasavaks noorsootööks vajalikud eeldused ja pädevused. Teises osas minnakse elule lähemale, kirjeldatakse noorte kaasamise põhimõtteid ja rakenduslikke lähenemisi. Viimane osa on aga pühendatud erivajadustega ja vähemate võimalustega noorterühmadele, kes Eestis tavaliselt noorsootööst kõrvale on jäänud või on ebapiisavalt kaasatud. Eraldi peatükk on puudega ja terviseprobleemidega noorte kaasamisest – teoreetilised lähtekohad ja põhimõtted ning praktilised soovitused, sh meetodid.

Puudega ja erivajadustega noorte kaasamise peatüki autor on Anneli Habicht, kes kaasas kirjutamisse puudega noori, puuetega inimestega tegelevaid spetsialiste ja puuetega inimeste esindusorganisatsioone, sh andis puuetega noorte peatüki sisustamiseks oma osa ka EPIKoda. Kõik ikka selleks, et loodud materjalist oleks kasu paljudele inimestele, see oleks lihtsalt mõistetav ja olulised teemad saaksid väärilise kajastuse.

Puude taga on inimene



Helen Kask
korraldusmeeskonna liige, filmi-
programmi ja ühenduste tutvustuse
juht/ Eesti Puuetega Inimeste Koda

7.–8. juunil sel aastal toimub Tallinna lauluväljakul põneva nimega sündmus – „Puude taga on inimene“.

Suve alguses toimuv perepidu toob kaheks päevaks lauluväljaku merealale kokku andekad muusikud, kunstnikud, sportlased ja käsitöomeistrid, kes on oma töö ja loominguga pälvinud tuntust nii Eestis kui ka väljaspool – seda sõltumata ka asjaolust, et paljudel neist on puue. Lõbus kahepäevane pidu tõestab, et võimekad inimesed suudavad seljatada ka esmapilgul ületamatud takistused ning et meie hulgas on palju neid häid loojaid, kes märkavad tööpoolest puude taga inimest ja astuvad julgelt lavale koos teistsuguste inimestega.

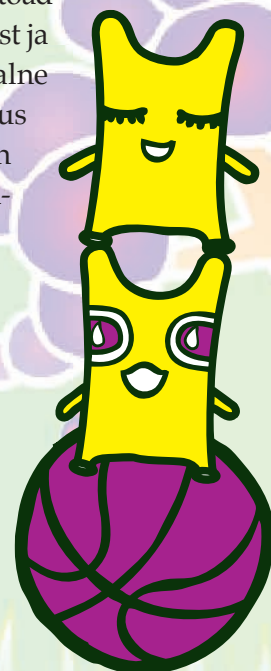
„Puude taga on inimene“ on positiivne, avatud ja kaasav ettevõtmine, kandes seda nii sõnumites kui ka visuaalses pildis. Visuaali loomises aitavad kaasa kunstnik Okeiko sõbralikud „pehmikud“, kes on nagu festivali talismanid.

Kahepäevane sisutihe programm

Programm on kirev ja mitmekesine, lisaks kultuuri- ja spordiprogrammile avanevad lauluväljakul uudsed kogemustoad, kus andekad ja julged õpetavad teistele, kuidas tantsida jalgadeta, maalida käteta, käia teatris seda oma silmaga

nägemata või teha meeskonnasporti teineteist kuulmata. Pisut taiplikkust ja abivahendeid – ning kõik see on võimalik. Nii jääb inimene alati inimeseks ühes oma kuulus- ja saavutusvajaduse, tegutsemislusti ja eluisuga.

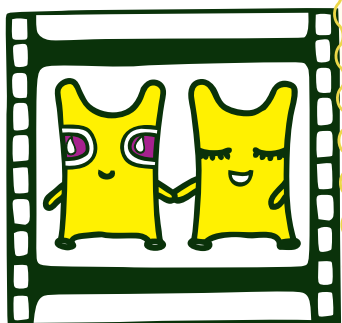
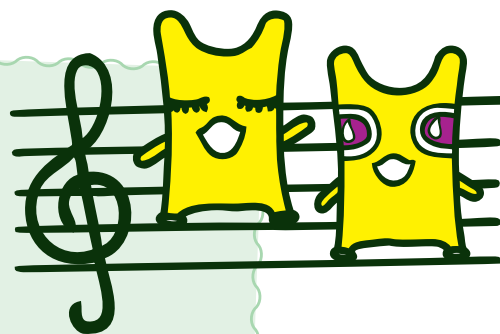
Iseasi on, kas ja kuivõrd me omavahelises suhtluses ise takistusi ületada tahame või neid hoopis seame; kas me puude taga inimest näeme. Festivalil toimuvatel seminaridel võetakse puuetega inimeste organisatsioonide eestvedamisel, ühiskonnategelaste ja ajakirjanduse osalusel luubi alla võrdne ligipääs kultuurisündmustele ning puuetega inimeste teenindusele, kogemustoad annavad muuhulgas aimu pimekirjast ja kirjeldustõlkest ning eksperimentaalne pimekohvik õpetab nägijad tundmatus maailmas keha kinnitama. Need on vaid paar näidet suhtlustökete ületamiseks ja teineteise mõistmiseks.



Ülevaade programmist

Muusika. Koguperepeol esinevad head muusikud meilt ja mujalt. Lavale astuvad Kukerpillid, August Hunt, Vaiko Eplik ja Eliit, Otava Yo (Venemaa), Kihnu pillilapsed, Jevgenija Zima (Venemaa), Bombillaz, Suprjadki, Marten Kuningas. Esimese õhtu kontserdi lõpetab Siiri Sisask oma ansambliga. Esitamisele tuleb Siiri Sisaski ja Peeter Volkonski kirjutatud laul "Puude taga on inimene" – festivali nimilugu. Teise õhtu peaesineja on Sergei Manukjan ja ansambel Avicenna, kes Eestis tuntuks kogunud juba paarkümmend aastat.

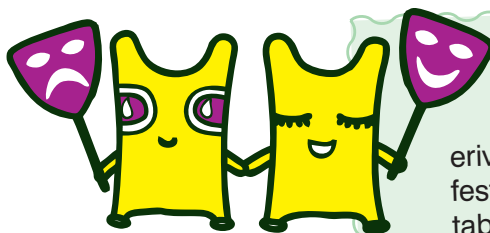
Lisaks nimetatud esinejatele astub üles ka mitu puuetega inimeste kollektiivi: Taika Tanssi (Soome), ansambel Tume, ansambel VIU (Saaremaa), Allikabänd, Põhja-Eesti Pimedate Ühingu puhkpilliorkester ja paljud teised.



Film. Suur Kino on parim vahend rääkimaks keerulistel teemadel – olgu selleks armastus ja suhted, kiuslik naaber, kuri ülemus või puudega inimene. Film aitab tundmatut paremini mõista. Meie valitud filmid peaks arendama diskussiooni, panema inimesi mõtlema iseenda ja ühiskonna väärtushinnangute üle, näitama, et kõigil meil on samad soovid ja unistused. Lubame naeru ja pisaraid – lubame elu ennast.

Tänaseks on välja valitud kaks Eesti filmi, mis saavad ka kirjeldustõlke – "Leiutajateküla Lotte" ja "Seenelkäik". Programmi mahub veel kaks dokumentaalfilmi, mis on valitud koostöös PÖFFiga.

Tants. Kavas on *line*-tants, tänavatants, zumba, rahvatants, võistlustants ja ratastoolitants. Lisaks korraldame tantsulised kogemustoad, kus igal julgel võimalik oma oskusi proovile panna. Kuidas tantsida armastatud aeglast valssi ratastoolis? Millised on sammud ja pöörded? Tule ja õpi! Tantse tullakse õpetama nii Soomest (Taika Tanssi) kui Eestist (Kaie Seger, tantsuansambel Lee jpt.)

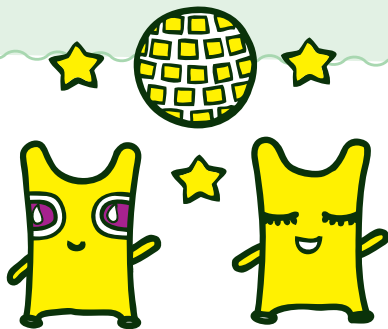
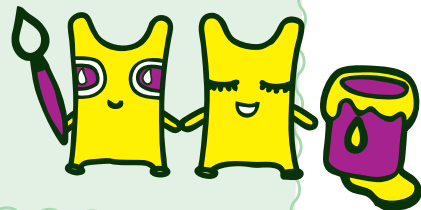


Teater. Kogusime kokku naljakad juhtumised elust enesest seoses enda või oma lähedase erivajadusega. Mart Kivastik kirjutab festivali jaoks lühinäidendi, mis jutustab maailma nägemisest kahel erineval viisil.



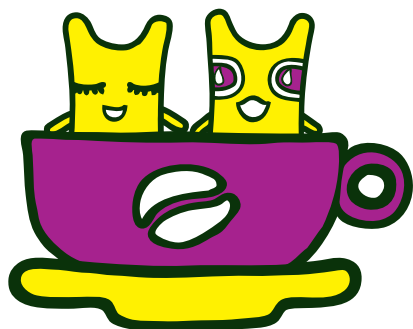
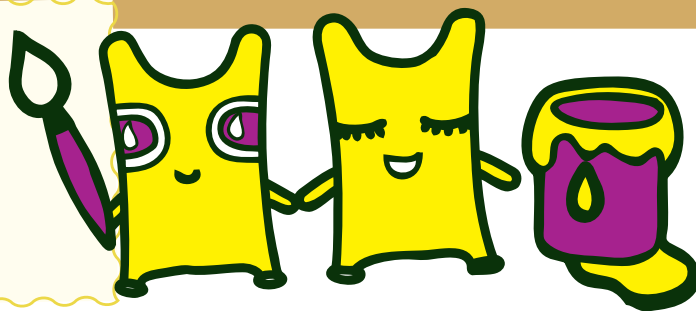
Sport. Tegemisi jagub kahele väljakule ja telki. Põhiväljakul näeb ja saab proovida ratastoolikorvpalli ja ratastoolitennist. Oma oskused panevad sel moel võisteldes proovile ka Eesti tipp- ja harrastuskorvpallurid ning -tennisistid. Saab näha ja omal nahal proovida, kuidas mängitakse istevõrkpalli, ratastooli saalihokit, pimedate helipalli ja kurtide korvpalli. Muruväljakul mängime *boccia*'t, telgis pimemalet ja -kabet ning pimelauatennist.

Kunst. Eksponeerime puuetega inimeste loodud maale, skulptuure, keraamikat, installatsioone, klaasi- ja tekstiilikunsti. Mis on rääkivad kunstiteosed, kuidas neid tehakse? Kutsume suu ja jalaga maalivate kunstnike näitusele. Kunstiprogrammi aitab ellu viia nimekas varvaskunstnik Meelis Luks. Näitust eksponeeritakse Tallinna lauluväljaku siseruumides ja on avatud kogu peo vältel.



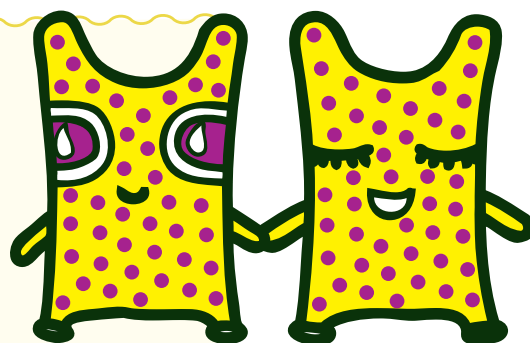
Käsitöö. Võimalus soetada ehedat eestimaist käsitööd, mille on valmistanud puuetega inimesed ja nendega tegelevad töökeskused.

Täna on registreerunud juba paarkümmend käsitöölisi, nii puudega kui ilma, kes perepeol oma kaupa näitab ja kohapeal valmistab.



Pimekohvik. Uksed avab ainulaadne pimekohvik, kus pilkses pimeduses abistavad kohvikulisi nägemispuudega giid-teenindajad. Lisaks kordumatule pooltunnile saab siin jooke ja suupisteid, laua taga keha kinnitades kuuleb aga giid-teenindajalt lähemalt, kuidas nägemispuudega toime tulla.

Lasteala. See on kui omaette festival – saab teatrit teha, mängida, meisterdada ja mõistatada. Ja seda mitte vaid pere pisematele! Kui tavalises mängutoas isa või vanaema ronima ei lubata, siis meie lastealal võivad kaasa lüüa kõik. Eks oleme ise valvel, et vanaemad lastelt kõiki meisterdamisvahendeid ära ei näppaks! Teeme üheskoos pimesikku ja proovime jalaga joonistada, harjutame elupäästmist ja ellujäämist.



Seminarid. Päevaste seminaridega soovime arvamusiidrite ja meedia osavõtul aidata kaasa suhtluslõhe vähenemisele puuetega ja puueteta inimeste vahel. Seminari peateema on puuetega inimeste ligipääs kultuurisündmustele – vajadus ja tegelikkus. Seminarile on osalema palutud Helsingi riikliku kunstimuuseumi esindaja Sari Salovaara, Euroopa 2011. aasta ühe kultuuripealinna Turu konsultant Olli Nordberg, MTÜ Kakora juht Sülvi Sarapuu, Eesti Vaegkuuljate Liidu ja Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu esindajad, Eesti Töötukassa esindaja jpt.

Ürituse idee pärineb Sülvi Sarapuult, MTÜ Kakora ja Nägemispuudega Inimeste Keskliidu eestvedajalt. Festivali korraldavad Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Pimedate Liit, Eesti Vaegkuuljate Liit, THINK Eesti, Eesti Paraolümpiakomitee, spordiklubi Meduus, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, Maimets Meedia ja Input.

Festivali toetavad sotsiaalministeerium, hasartmängumaksu nõukogu, Tallinna linn, Eesti Töötukassa, Eesti Kultuurkapital.

**Täpsem ajakava ja programm –
puudetagaoninimene.ee**

EPIKoja liikmesorganisatsioonid aastal 2013

Eesti Afaasialiit
Eesti Allergialiit
Eesti Autismiühing
Eesti Diabeediliit
Eesti Epilepsialiit
Eesti Fenüülketonuuria Ühing
Eesti Hemofiiliaühing
Eesti Kogelejate Ühing
Eesti Kopsuliit
Eesti Kurtide Liit
Eesti Kutsehaigete Liit
Eesti Kuulmispuudega Laste Vanemate Liit
Eesti Laste Südamealiit
Eesti Lihashaigete Selts
Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit
Eesti Neeruhaigete Liit
Eesti Parkinsoniliit
Eesti Pimedate Liit
Eesti Pimekurtide Liit
Eesti Psoriaasiliit
Eesti Sclerosis Multiplexi Ühing
Eesti Tsöliaakia Selts
Eesti Tsüstilise Fibroosi Ühing
Eesti Vaegkuuljate Liit
Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit
Eesti Vähiliit
Eesti Reumaliit
MTÜ Seljaajusonga ja Vesipeahai-
gete Selts
MTÜ Prader-Willi Sündroomi Ühing
MTÜ Naerulinnud

Liidud, seltsid ja ühingud

Harjumaa Puuetega
Inimeste Nõukoda
Hiiumaa Puuetega
Inimeste Koda
Ida-Virumaa Puuetega
Inimeste Koda
Jõgevamaa Puuetega
Inimeste Koda
Järvamaa Puuetega
Inimeste Koda
Läänemaa Puuetega
Inimeste Koda
Lääne-Virumaa Puuetega
Inimeste Koda
Põlvamaa Puuetega
Inimeste Koda
Pärnumaa Puuetega
Inimeste Koda
Raplamaa Puuetega
Inimeste Koda
Saaremaa Puuetega
Inimeste Koda
Valgamaa Puuetega
Inimeste Nõukoda
Viljandimaa Puuetega
Inimeste Koda
Võrumaa Puuetega
Inimeste Koda
Tallinna Puuetega
Inimeste Nõukoda
Tartu Puuetega
Inimeste Koda

Maakondlikud Kojad